

SGP
PUTTEN

BROODNODIG

UNIEK PUTTEN

2026-2030
Verkiezingsprogramma

Inhoud

UNIEK PUTTEN.....	1
VERKIEZINGSPROGRAMMA.....	1
2026-2030	1
BROODNODIG.....	4
Voorwoord en leeswijzer.....	4
Leeswijzer	5
Verantwoording 2022 - 2026.....	6
De 6 speerpunten van 2022	6
Intermezzo: Putten, toen, nu en straks.....	10
Putten een uniek en zelfstandig dorp.....	10
De nieuwe speerpunten van 2026	12
1. KERNWAARDEN EN DRIJVEREN	14
Liefde van God en liefde tot God	14
Liefde voor elkaar	14
Liefde voor de dag van God	15
De overheid in dienst van God	166
Respect voor gestorvenen.....	16
2. GEMEENTEBESTUUR EN ONDERSTEUNING	17
Interactie met de inwoners	17
Een zelfstandige gemeente	18
Regionale samenwerking	19
Verbonden partijen en netwerkorganisaties.....	22
Financiën.....	22
3. VEILIGHEID	24
Politie en boa's	24
Brandweer en ambulancezorg.....	25
Fysieke veiligheid.....	25
Digitale veiligheid.....	25
Kwetsbaarheid en weerbaarheid	25
De wolf	26
4. VERKEER EN VERVOER	27
Verkeersveiligheid.....	27
Optimale doorstroom.....	27
Rondweg; bereikbaarheid met oog voor mens en omgeving	28
Openbaar vervoer	29
Veiligheid en doorstroming langs spoor, A28 en provinciale weg.....	29
Overige lokale issues.....	30
5. ECONOMIE	32
Visie op de arbeidsmarkt	32

Het belang van lokale economie en lokale bedrijven.....	32
Bedrijventerreinen.....	33
Centrumaanpak, winkeliers en leegstand	34
Recreatiesector en VVV	35
Agrarische sector.....	35
Arbeidsmarktregio	36
6. SOCIAAL DOMEIN.....	38
Inclusieve samenleving	38
Inclusie: elke dag de vlag.....	38
Jeugd en gezin	39
Demografische ontwikkeling	39
Zorg en welzijn en wet maatschappelijk ondersteuning	40
Werk, betaald en onbetaald, inkomen en arbeidsmarkt.....	41
Asielzoekers en statushouders	41
7. ONDERWIJS	44
Onderwijshuisvesting en vervoer.....	44
Onderwijsachterstanden tegengaan	45
Thuiszitters en startkwalificatie	45
Integrale kind centra en buitenschoolse opvang	45
Bibliotheken.....	45
8. CULTUUR, ERFGOED, RECREATIE EN SPORT	47
Cultuur.....	47
Media.....	47
Archeologie en erfgoed.....	47
Bewegen en recreëren	48
Sport.....	49
9. RENTMEESTERSCHAP	50
Beheer van openbare ruimte	50
Milieu en afval.....	50
Stikstof	51
Schoneluchtakkoord.....	51
Duurzame energievoorziening en netcongestie.....	52
Het opwekken van duurzame energie.....	52
Klimaatadaptatie	54
10. RUIMTE OM TE WONEN	56
Ruimtelijke ordening	56
Volkshuisvesting	56
Visie op wonen en de lokale woonvisie: Puttens bouwen!.....	56
Buitengebied en buurtschappen	59
Functieverandering.....	59
Landgoederen	60
11. KANDIDATENLIJST.....	62

Broodnodig

Voorwoord en leeswijzer

Voor de derde keer mag ik de lijst van de SGP aanvoeren en voor de derde keer mag ik het voorwoord schrijven. Na "Woord houden" in 2018 en "Bouwen op Vertrouwen!" in 2022 presenteren we deze keer het verkiezingsprogramma onder de kop "Broodnodig!"

Net als in 2018 en 2022 heeft die kop een dubbele lading. We kiezen daar bewust voor omdat we denken dat er meer dimensies in het leven zijn. Niet alleen horizontaal, maar ook verticaal. We leven in de eerste plaats niet voor onszelf, maar voor God en voor elkaar.

Crisis in Nederland en de wereld. We hebben iets anders nodig: Broodnodig

We zien dat de problemen in de samenleving ons boven het hoofd groeien. De ene crisis is nog niet opgelost of de volgende dient zich al weer aan: toeslagencrisis, migratiecrisis, stikstofcrisis, netcongestie, polarisatie, cancelcultuur, elkaar uitsluiten, toegenomen suïcide onder jongeren, overspannenheid, zinloosheid, het is aan de orde van de dag. Dat is in Nederland. In de wereld is er onrust in het Midden-Oosten, hongersnood in Soedan, oorlog tussen Rusland en Oekraïne en er zijn veel mensen op de vlucht. Als mensen brengen we er maar weinig van terecht en komen we er steeds weer achter dat het leven niet maakbaar is. We hebben iets anders nodig: broodnodig!

Voor ons is dat het luisteren naar de Bijbel. God heeft ons geluk op het oog en geeft ons met de tien geboden een route en gebruiksaanwijzing. We willen ons als SGP daarom door de Bijbel laten leiden. Onze speerpunten en standpunten zijn gebaseerd op de Bijbel. De belangrijkste boodschap van de Bijbel is dat we Jezus nodig hebben. Hij heeft gezegd: Ik ben het Brood des Levens. Wie dat eet, heeft nooit meer honger.

De rol van de overheid en de dagelijkse politiek: Broodnodig

U kent nu onze overtuiging. Hoe vertaalt zich dat naar de praktijk van alledag? U kunt dat lezen in dit verkiezingsprogramma. Eén van onze speerpunten gaat over het buitengebied, onze boeren en onze voedselvoorziening. Juist nu er zoveel aan de hand is in de wereld, moeten we zuinig zijn op onze primaire levensbehoeften en daar hoort eten en voedsel bij.

In Nederland hebben we een vruchtbare delta, hebben we de kennis en techniek en weten we op een hele efficiënte wijze voedsel te produceren. Niet alleen goed voor onze economie (elke agrariër brengt 15 arbeidsplaatsen mee), maar ook goed voor natuur en milieu. Hoe kan het dat we eieren importeren uit het buitenland waar ze onder minder diervriendelijke en minder milieuvriendelijke omstandigheden worden geraapt? Laten we dat in Nederland blijven doen. Putten is een agrarische gemeente en we produceren voedsel. Laten we daar zuinig op zijn. Dat is broodnodig!

SGP Putten: Broodnodig!

In dit verkiezingsprogramma kijken we terug naar ons verkiezingsprogramma van vier jaar geleden en laten we zien dat het gelukt is om veel daarvan te verwezenlijken. We zijn op de goede weg en we gaan er graag mee door. Natuurlijk zijn er nog wensen en kunnen dingen beter en daarom hebben we naast bekende speerpunten ook twee nieuwe. Of de SGP ook broodnodig is? Dat mag u op 18 maart 2026 bepalen. Stem SGP!

Leeswijzer

Dit verkiezingsprogramma is aan de ene kant vertrouwd, maar ook nieuw. Vertrouwd omdat we dezelfde 10 inhoudelijke hoofdstukken hebben als vier jaar geleden. De inhoud is wel wat anders, hoewel, veel in Putten gaat goed en daar willen we gewoon mee door.

Nieuw is dat we het verkiezingsprogramma beginnen met een verantwoording over de afgelopen 4 jaar. We herhalen onze 6 speerpunten uit het verkiezingsprogramma voor de periode 2022-2026 en laten zien wat we wel bereikt hebben, wat niet en wat nog aandacht behoeft. Na een terugblik naar het verleden zoomen we in op het nu: Putten, een uniek en zelfstandig dorp. De evaluatie en de blik naar waar we staan leidt tot onze 6 nieuwe speerpunten, die we natuurlijk ook toelichten. Die 6 speerpunten worden logischerwijze ook gedragen door de rest van het verkiezingsprogramma.

Een kort en een lang verkiezingsprogramma

De liefhebber leest natuurlijk het hele verkiezingsprogramma, maar zijn die er nog wel? Eerlijk gezegd las ik vroeger ook geen verkiezingsprogramma's. Ook daarom hebben we het deze keer anders aangepakt; wanneer u snel wilt weten waar we voor staan en wat we hebben bereikt leest u alleen het eerste deel. Deze inleiding, de verantwoording over de afgelopen 4 jaar, waar we nu staan en onze nieuwe speerpunten.

Of u nu kiest voor het korte of het lange programma, ik wens u veel leesplezier en graag tot ziens op en na 18 maart. We gaan op de volgende pagina van start!

Hartelijke groet, Ewoud 't Jong

Verantwoording 2022 - 2026

Een verkiezingsprogramma schrijven is niet moeilijk. Het waarmaken is al een stuk lastiger. Belofte maakt schuld. We willen daarom dit verkiezingsprogramma beginnen met een terugblik op onze speerpunten de afgelopen 4 jaar en laten zien wat we bereikt hebben. Binnen Putten is dat niet alleen de verdienste van ons als SGP, maar komt één en ander mede tot stand dankzij onze coalitiepartners en de hele gemeenteraad. Niettemin, met de portefeuillehouder economie, buitengebied, recreatie en toerisme in de gelederen slagen we er wel in onze stempel op de betreffende onderdelen te drukken. Tegelijk blikken we ook vooruit naar wat beter kan en moet of nog opgepakt kan worden voor zover het in deze zes speerpunten was omschreven.

De 6 speerpunten van 2022

We herhalen de 6 speerpunten en de letterlijke tekst uit het vorige verkiezingsprogramma en sommen dan op wat we bereikt hebben en daarna in het kort wat we nog willen bereiken.

1 Adempauze op zondag

In onze 24-uurseconomie hollen we maar door. De druk op jong en oud is enorm. Burn-out, depressieve gevoelens en stress zijn regel en geen uitzondering. Hoe goed is het dan een rustdag te hebben om op adem te komen. Hiermee beschermen we de mensen die het niet bij kunnen benen, maar ook werknemers en kleine ondernemers. De zondag is bij uitstek de dag om op adem te komen in de kerk. De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij het Woord van God, dat uit Zijn Mond gaat. Dat geeft adem en Leven.

Wat hebben we bereikt in 2022-2026?

- De zondag is als rustdag behouden. Dit speerpunt komt in 2026 weer terug!

2 Niemand staat alleen!

Twee jaar corona heeft een aanslag gedaan op onze solidariteit en zorgt letterlijk en figuurlijk voor afstand. Afstand die alleen maar groter wordt. Wij willen terug naar samen leven. De kloof kunnen we overbruggen door extra tijd en aandacht in te ruimen voor elkaar. Oprecht luisteren naar elkaars standpunten zoals bijvoorbeeld het wel of niet laten vaccineren. We willen het veel breder trekken en aandacht vragen voor welke vergeten individu of welke minderheid dan ook. Zo komen we weer tot samen leven en staat niemand alleen.

Wat hebben we bereikt in 2022-2026?

- Artikel 1 van de Grondwet is in de hal van het gemeentehuis op de muur geschilderd
- Gebruik van een blindenmal voor het stemmen bij verkiezingen
- Een openbaar (invaliden-)toilet onder het politiebureau
- Extra parkeerplekken voor invaliden op het Fontanusplein en in het centrum
- Dementievriendelijke gemeente geworden (landelijke certificering die meerdere jaren voorbereiding vraagt succesvol afgerond)
- Dorpsgesprekken geïnitieerd over moeilijke thema's als abortus, geloofsvrijheid, diverse vormen van seksualiteit en zelfbeschikkingsrecht
- Ontmoetingsruimte in Stroud voor LHBTIQ++-jongeren
- Voorlichtingsavond voor recreatieondernemers over bereikbaarheid en gebruiksmogelijkheden voor minder valide mensen en ouderen met dementie

- Winkeliers de mogelijkheid geboden hun winkels op toegankelijkheid te laten testen en een embleem te verdienen (via mkb toegankelijke route)
- De samenwerking met het Inclusiepanel geïntensiveerd
- Beleidsplan "Meedoen in gelijkwaardigheid 2024-2027" in de gemeenteraad vastgesteld; hierbij hoort een uitvoeringsprogramma dat doorlopend wordt uitgevoerd

Wat willen we nog meer in 2026-2030?

Het is moeilijk om doelgroepen te bereiken. Niemand loopt graag met zijn specifieke kenmerk te koop. Hoe weet je dan dat er vraag naar hulp is? Hoe weet je dat er een probleem speelt? Concrete antwoorden hebben we niet, maar staan daar wel voor open en willen met elkaar en de inwoner op zoek. Daarom:

- We willen de komende jaren de samenwerking met het inclusiepanel verstevigen
- Ruimte geven aan initiatieven uit de maatschappij die activiteiten organiseren voor doelgroepen
- Zie voor een verdere toelichting hoofdstuk 6 van het verkiezingsprogramma

3 Boervriendelijk buitengebied

In ons kleine dichtbevolkte land moeten we keuzes maken en woekeren met de ruimte. Ruimte voor de boeren is voor ons van levensbelang. Zij zorgen voor ons voedsel en voor broodnodige innovatie. Ook voor onze economie zijn ze van groot belang. Tegelijk sluiten we onze ogen niet voor de realiteit en willen we stoppende agrariërs (hun keuze en niet de onze!) faciliteren met goede mogelijkheden voor functieverandering.

Wat hebben we bereikt in 2022-2026?

- Regionaal functieveranderingsbeleid Food Valley geüpdatet; de regio is uitgebreid met de Utrechtse gemeenten in de Food Valley en met regio Amersfoort
- Onderzoek door onafhankelijk bureau onder agrariërs (150 deelnemers)
- Aanzet tot lokale aanpassingen op functieveranderingsbeleid gegeven
- Actieve participatie in Food Valley op thema's landelijk gebied en voedsel
- Regionaal Perspectief Landelijk Gebied (RPLG) vastgesteld met de andere 8 gemeenten uit de Food Valley (Barneveld, Ede, Nijkerk, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen).
- Meedraaien in uitvoeringsprogramma RPLG en ambtelijk participeren in diverse werkgroepen (o.a. biodiversiteit en regionaal ruimtelijk programmeren)
- Projecten tegen voedselverspilling in horeca (Orbisk) en op school (Groevenbeek Putten)
- Contacten met agrariërs verstevigd (structureel 3x per jaar met klankbordgroep en regelmatig incidenteel op onderwerpen)
- Gedeputeerde van de provincie 2x naar Putten gehaald (1e avond Peter Drenth en 2e avond Harold Zoet)
- Duidelijke piketpalen rond stikstof geslagen. Iedere sector moet leveren; geen gedwongen uitkoop; eerst PAS-melders legaliseren; geen koppen op landelijke wetgeving.

Wat willen we nog meer in 2026-2030?

- Boeren en buitengebieden blijft één van onze speerpunten in 2026!

4 Ruimte voor ondernemers

Putten is een dorp van ondernemers; grote, maar ook veel kleine. We willen deze ondernemers faciliteren en we zijn blij dat na lang praten en keuzes maken de Henslare nu gerealiseerd wordt. Met de omkleuring van het bedrijfsgebied aan de Ambachtstraat naar wonen en de vele Puttense ZZP-er in het buitengebied blijft er vraag naar meer bedrijventerrein. Hierbij trekken we met de regio en provincie op. Ook recreatieondernemers en winkeliers vergeten we niet.

Wat hebben we bereikt in 2022-2026?

- Bestemmingsplan bedrijventerrein Henslare 7 ha vastgesteld
- Nieuw Regionaal Programma Werklocaties opgesteld met Ermelo, Harderwijk en Zeewolde, waarbij voor Putten minstens 15 ha nieuw bedrijventerrein tot 2040 is veiliggesteld
- Parkmanagement op Hoge Eng gefaciliteerd
- Contacten met Bedrijvenkring Putten (BKP) en het Winkelcentrum Putten (WCP) geïntensiveerd
- Gestart met centrumaanpak waarbij naast de WCP ook de vereniging van pandeigenaren Putten (VVPP), de VVV en de horeca zijn aangehaakt
- Verkenning naar transformatie Ambachtstraat met hulp van Arcadis opgepakt
- Centrum opgeknapt en opnieuw ingericht
- Economische visie vastgesteld in gemeenteraad met 4 sporen: centrumaanpak, elk bedrijf op de juiste plek, recreatie en toerisme en vitaal platteland; hierbij ook een uitvoeringsprogramma dat wordt uitgevoerd
- Binnen Food Valley informeel participeren binnen bestuurlijk overleg economie
- Samenwerking met Puttense Recreatie Ondernemers Vereniging (PROV) verstevigd.
- Putter Poorten op Prins Hendrikweg en Krachtighuizerheide gerealiseerd.
- Beleidskader recreatie herzien
- Met Vitale Vakantie Parken (VVP) samenwerking voortgezet

Wat willen we nog meer in 2026-2030?

- Ondernemers en ruimte voor ondernemers blijft één van onze speerpunten in 2026

5 Rentmeester vanuit het hart

We consumeren en consumeren en consumeren. We willen het consuminderen promoten en ook voor energie geldt dat besparing het meest duurzaam is. We faciliteren met subsidies het nemen van isolerende en energiebesparende maatregelen door burgers. We zetten in op zon op dak en niet op landbouwgronden. We kunnen niet zonder alternatieve vormen van energie (waterstof en kernenergie).

Wat hebben we bereikt in 2022-2026?

- Programma Duurzaamheid opgestart en verankerd in beleid. Het programma kent 4 lijnen: 1 energietransitie, 2 klimaatadaptatie, 3 circulaire economie en 4 biodiversiteit
- Faciliteren van leningen voor verduurzaming
- Met Food Valley werken aan Basiskwaliteit Natuur en Groenblauwe Dooradering

- Met Ermelo via DAPPER (Droogte-AanPak Putten Ermelo) werken aan bekenherstel en meer water vasthouden in het gebied
- Overleg met landgoedeigenaren opgestart

Wat willen we nog meer in 2026-2030?

- Op zoek naar een nieuwe locatie voor het afvalbrengstation
- Onderzoek naar de mogelijkheid van een circulair ambachtscentrum
- Zie voor een verdere toelichting hoofdstuk 9 van het verkiezingsprogramma

6 Putten bereikbaar!

De infrastructuur moet verder op orde worden gebracht. Snelwegen en provinciale wegen zijn verkeersaders en bevorderen bereikbaarheid en doorstroming. Een nieuwe rondweg om Putten is een must. Aan de andere kant houden we het dorpscentrum zo veel mogelijk verkeersluw en bevorderen verkeersveiligheid in het dorp waarbij snelheidsverschillen zo klein mogelijk moeten zijn en hebben we veel aandacht voor fietsers. Het openbaar vervoer houden we tenminste op het huidige niveau met een goed bereikbaar treinstation.

Wat hebben we bereikt in 2022-2026?

- Bij provincie handen op elkaar gekregen voor rotonde Hoofdlaan
- Bij provincie succesvol gelobbyd voor aanpak hele Voorthuizerstraat en niet de halve
- Onderzoek naar rondweg opgestart
- Nieuw gemeentelijk verkeers- en vervoersplan opgesteld (GVVP)

Wat willen we nog meer in 2026-2030?

De rondweg vraagt natuurlijk onze aandacht. Hebben we die echt nodig en kunnen we het betalen? Wanneer we kijken naar de verkiezingsprogramma's van alle politieke partijen de afgelopen 15 jaar en naar de mening van stakeholders als het bedrijfsleven is iedereen voor een rondweg. De SGP ook.

- Besluit nemen over de rondweg; zie voor de belangrijke en harde randvoorwaarden hoofdstuk 4 van dit programma of kijk in ons verkorte verkiezingsprogramma
- Ondertunneling spoorweg Nijkerkerstraat
- Fietspad naar station afmaken

Zie voor een uitgebreide toelichting en motivering hoofdstuk 4.

7 Een toegift

Onze speerpunten speelden een belangrijke rol bij de coalitie-onderhandelingen. Dat gold natuurlijk voor de zondagsrust, maar ook voor de andere thema's. We zijn blij dat de speerpunten 3 en 4, boeren, buitengebied, ondernemers en economie in de portefeuille van onze wethouder zijn geland. Tegelijk is besturen een samenspel en we kunnen na 4 jaar concluderen dat er een team stond dat heel wat voor elkaar gekregen heeft. Speerpunt 2 in de portefeuille van wethouder Van den Hoorn, speerpunt 5 bij wethouder Cornelissen en speerpunt 6 bij wethouder Van Nieuwenhuizen.

Omdat we niet meer speerpunten wilden dan 6 viel het bouwen van woningen er 4 jaar geleden buiten, maar we willen de prestaties op dat vlak toch graag benoemen. Ook de impulsen in het centrum was geen specifiek speerpunt. Over het een zijn we wat meer enthousiast dan het ander, maar er is veel werk verzet en veel bereikt. Daarom deze toegift!

Wat hebben we bereikt in 2022-2026?

- Bestemmingsplannen fase 1, 2 en 3 van Halvinkhuizen vastgesteld
- Bestemmingsplan fase 1 is door rechter beoordeeld en onherroepelijk
- Woningbouw aan de Engweg tegenover de Klaas Bosstraat
- Woningbouw op de hoek Roosendaalseweg / van Geenstraat
- Woningbouw aan de Bilderdijkstraat, PC Hooftstraat en Jacob Catsstraat (40 woningen in gemixt programma van sociale huur, sociale koop en vrije sector)
- Start woningbouw (27 appartementen) op oude locatie Aldi
- Woningen voor woningstichting Putten op Roosendaalseweg gerealiseerd
- Nieuwbouw school de Akker
- Start bouw Hilary en Goorzicht: van recreatie naar wonen: 35 woningen voor alleen Puttenaren
- Centrumplan uitgevoerd; nieuwe bestrating, nieuw infrastructuur onder de grond
- Pleintjes aangelegd bij de pomp, op het Oranjeplein en bij 't Boekpunt
- Openingstijden horeca verruimd
- Nieuw integraal huisvestingsplan scholen in goed overleg met scholen vastgesteld
- Goede relatie met provincie Gelderland opgebouwd
- Actieve participatie door wethouders in Dagelijks Bestuur van Gemeenschappelijke regelingen van GGD en Omgevingsdienst
- Welkomstavond voor nieuwe inwoners 2x in het jaar

Deze lijst is zeker niet uitputtend. Zo is hij ook niet bedoeld. Meer resultaten vindt u in de 10 inhoudelijke hoofdstukken van ons verkiezingsprogramma.

Intermezzo: Putten, toen, nu en straks

In een verkiezingsprogramma kijk je vooral vooruit. Wij doen het deze keer anders en hebben zojuist teruggekeken. Wat hebben we de vorige keer beloofd en wat is er van terecht gekomen? Dat was toen.

Het is goed om ook naar het nu en naar onszelf te kijken. Voor je het weet schrijf je een uitgebreid verkiezingsprogramma met plannen voor de toekomst en lijkt het of er op dit moment niets deugt. Dat is natuurlijk niet zo. Voor je het weet ga je mee in het narratief en het verhaal dat alles beter moet en kan en dat verandering automatisch vooruitgang en verbetering is. Dat is natuurlijk niet zo! Wat goed gaat behouden is ook vooruitgang en verbetering. Tevreden zijn en blijven is zeker zo belangrijk. Aan de top komen is niet moeilijk, aan de top blijven wel.

Putten een uniek en zelfstandig dorp

*Een fantastische plaats om te wonen, dicht bij de Randstad, snelweg en spoor.
Veel groen, natuur, water, hei en bos. Mensen groeten elkaar in de winkels en op straat.*

Gemoedelijk, een mooi nieuw centrum, een goede weekmarkt. Rust op zondag. Een dorp waar bij feestelijke gelegenheden je in het openbaar voor je overtuiging kan uitkomen en Gods naam kan worden genoemd. Maatschappelijke betrokkenheid. Grote opkomst bij informatieavonden en grote respons op onderzoeken en enquêtes. Wethouders die 50-jarige bruidsparen bezoeken. Financieel gezond, lage lokale lasten en een stabiel bestuur. Gratis parkeren. Te weinig woningen voor iedereen die in Putten wil wonen. Putten is geliefd!

We zoomen nog wat in aan de hand van opmerkingen tijdens de laatste wintermarkt en eerdere ontmoetingen en gesprekken met inwoners en hebben er vindplaatsen bij:

Landschap / natuur

Ons dorp is gelegen op de rand van de Veluwe wat zorgt voor zeer diverse landschappen en natuur. Het varieert van weide, akkerland, houtwallen, bos, heideveldjes, beken en vennen en meer. Van het Veluwemeer en de uitgebreide polder vol weidevogels tot het Veluwemassief met zijn bossen en heidevelden. Hoogteverschillen van 0 meter boven zeeniveau bij Nulde tot 57 meter hoogte in het Sprielderbos. En landgoederen.

<https://nl-nl.topographic-map.com/map-tfzm2/Putten/?center=52.25103%2C5.65058&zoom=13&popup=52.25587%2C5.6656>

Historie

Putten is echt heel oud. In 855 wordt ons dorp al genoemd in een document gericht aan het klooster van Werden. <https://verhaalvanputten.nl/vroege-middeleeuwen>

Putten stond in de Middeleeuwen onder invloed van kloosters in Duitsland zoals Paderborn. Daardoor is veel vastgelegd. Door archeologisch onderzoek en met hulp van opgravingen zoals in Rimpeler zijn we nog meer te weten gekomen.

<https://mijngelderland.nl/inhoud/specials/archeokroniek/opgraving-in-putten-rimpeler>

Ook de Razzia van Putten op 1 oktober 1944 en alle gevolgen hiervan maakt ge geschiedenis van ons dorp bijzonder. <https://mijngelderland.nl/inhoud/canons/putten/razzia-1944>

Gemeente

Het gemeentehuis is bereikbaar zonder afspraak en zonder 'nummertje trekken' om je paspoort of rijbewijs te vernieuwen. Je kan ook zelf digitaal een afspraak maken voor in de middag <https://www.putten.nl/Contact>

Wij zijn kampioen afval scheiden <https://puttencity.nl/nieuws/putten-kampioen-afvalscheiding-74-gerecycled-landelijk-doel-al-ruimschoots-gehaald/>

Putten heeft lage gemeentelijke belastingen, ja is zelfs nr. 5 van goedkoopste gemeentes in NL. Gemiddeld betalen we € 793,- (meer persoons huishouden). <https://coelo.nl/atlas-lokale-lasten-2025/benchmarks-en-rangnummers-2025/woonlasten-en-rangnummers-per-gemeente-2025/>

Ondanks lage belastingen Financieel de gezondste gemeente van de regio, ons dorp heeft een 10! <https://puttencity.nl/nieuws/putten-scoort-een-10-en-voert-gelderse-lijt-aan/>

Bruisend dorp

Er zijn in ons dorp veel, heel veel evenementen en die van een paar honderd tot meer dan tienduizend bezoekers trekken.

Ossenmarkt, Avondvierdaagse, Sinterklaasintocht, Putten op wielen, Beachpull, Winterfeest, zang/orgel concerten, Knolletjes feest, Indoor Putten, Atelierroute, Theater in Stroud, Truckfestijn, enzovoort.

Bevolking

Putters praoten, ons eigen unieke dialect. <https://verhaalvanputten.nl/putters-praoten>

Veel inwoners zijn kerkelijk betrokken, slechts krappe 30% is niet kerkelijk.

<https://www.deputtenaer.nl/lokaal/achtergrond/810968/27-2-procent-van-putten-is-niet-kerkelijk#:~:text=27%2C2%20procent%20van%20Putten,Nieuws%20uit%20de%20regio%20Putten>

Puttense tradities

- Rustdag op zondag <https://share.google/Zo91XBHITV7FFVN8C>
- Razzia herdenking op 2 Oktober <https://youtu.be/UtxFnIxWL6s?si=K9jyIY4VmRpw5jl>
- Ossenmarkt 2^e woensdag in Oktober <https://puttencity.nl/nieuws/volgende-week-is-het-zover-ossenmarkt-putten-barst-los/>
- Grootse koningsdag, van luilakken, aubade, optocht, muziek, spelletjes tot vuurwerk. <https://www.deputtenaer.nl/lokaal/evenementen/1161192/liveblog-koningsdag-2025-brommerrijders-trekken-luidruchtig-d>
- Papklok die nog steeds elke avond luidt <https://nl.wikipedia.org/wiki/Papklok>
- Grootste weekmarkt op woensdag <https://garderen.nl/de-puttense-markt-een-bruisend-middelpunt-van-de-gemeenschap/>

Bijzondere plekken in Putten

- Herdenkingshof en gedachtenisruimte Oktober 44
- Bomentuinen Schovenhorst
- Bostoren van 40 meter hoog
- 'Delta' Schuuterbeek
- Putter Polder
- Zwaartepunt van Nederland
- Mariahoeve

Kortom: een dorp om van te houden. We hebben dit vertaald naar één van de nieuwe speerpunten: Putten een uniek en zelfstandig dorp.

De nieuwe speerpunten van 2026

We hebben teruggekeken, we hebben gekeken wie we als Putten nu zijn en waar we staan. Nu kijken we vooruit en we hebben nieuwe speerpunten geformuleerd. Een uitgebreide toelichting en motivering vindt u in de 10 beschrijvende hoofdstukken van het verkiezingsprogramma.

1 Adempauze op zondag

In onze 24-uurseconomie hollen we maar door. De druk op jong en oud is enorm. Burn-out, depressieve gevoelens en stress zijn regel en geen uitzondering. Hoe goed is het dan een rustdag te hebben om op adem te komen. Hiermee beschermen we de mensen die het niet bij kunnen benen, maar ook werknemers en kleine ondernemers. De zondag is bij uitstek de dag om op adem te komen in de kerk. De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij het Woord van God, dat uit Zijn Mond gaat. Broodnodig! In hoofdstuk 1 gaan we hier uitgebreider op in.

2 Wie is de wethouder

De contacten met maatschappelijke organisaties zijn aangehaald. De wethouder gaat op bedrijfsbezoek en er is halfjaarlijks een avond voor nieuwe inwoners. Toch weet niet iedereen de gemeente te vinden of haakt teleurgesteld af. Contact krijgen met de gemeente moet gemakkelijker en laagdrempeliger. Samen optrekken vraagt over en weer inspanning en begint met vertrouwen en met elkaar kennen. Een maandelijkse politieke markt, meer werkbezoeken van het college, een andere vergadercultuur. In hoofdstuk 2 gaan we hier uitgebreider op in.

3 De boer, zijn voedsel en het buitengebied

In ons kleine dichtbevolkte land moeten we keuzes maken en woekeren met de ruimte. Ruimte voor de boeren is voor ons van levensbelang. Zij zorgen voor ons voedsel en voor broodnodige innovatie. Ook voor onze economie zijn ze van groot belang. Het belang van voedselveiligheid en voedselzekerheid wordt in Nederland te weinig onderkend. We zetten sterk in op samenwerking met de Foodvalley en FoodNL. Naast het belang van doorgaande boeren willen we ook oog hebben voor stoppende agrariërs en hen faciliteren middels heldere kaders in het lokale functieveranderingsbeleid. In de hoofdstukken 5, 9 en 10 gaan we hier uitgebreider op in.

4 Ruimte voor ondernemers

Putten is een dorp van ondernemers; grote, maar ook veel kleine. We willen deze ondernemers faciliteren en we zijn blij dat na lang praten en keuzes maken de Henslare nu gerealiseerd wordt. Met de omkleuring van het bedrijvengebied aan de Ambachtstraat naar wonen en de vele Puttense ZZP-er in het buitengebied blijft er vraag naar meer bedrijventerrein. We mogen tot 2040 15 ha nieuw bedrijventerrein aanleggen en rekenen met minstens 10 ha vervangingsvraag: we gaan hiervoor Putten breed op zoek, bij de A28 of samen met Ermelo is ook in beeld, waarbij we versnippering willen voorkomen. Ook recreatieondernemers en winkeliers vergeten we niet. In hoofdstuk 5 gaan we hier uitgebreid op in.

5 Puttens bouwen

Een nieuw speerpunt. Iedere partij is natuurlijk voor bouwen, bouwen, bouwen en toch maken we hier een speerpunt van. Want we moeten Puttens bouwen! Onze jongeren willen liever kopen dan huren. Om hen vast te houden moeten we meer sociale koop bouwen in plaats van sociale huur. Ook moeten we gelijkmatig bouwen. Liever elk jaar 100-150 dan 400 ineens. Dat kunnen de Puttenaren alleen niet absorberen en daar komen te veel Randstedelingen op af. We willen dorps en ruim bouwen, niet proppen. Na Halvinkhuizen zijn we misschien wel uitgegroeid. Liever bouwen we voor Puttenaren. Niet alleen voor jong, ook voor oud. We willen nu echt werk maken van een knarrenhofje. Meer hierover in hoofdstuk 10.

6 Putten een uniek en zelfstandig dorp

Putten is een uniek dorp, waar het goed wonen, leven en toeven is. We zijn een Veluws dorp, een dorp met christelijke wortels, een agrarisch dorp, een dorp dat openstaat voor recreatie en

toerisme, een dorp dat oog heeft voor de natuur, een dorp dat openstaat voor elkaar en voor de medemens, een dorp van doe maar gewoon, dan doe je gek genoeg. Een dorp waar het bestuurlijk en financieel goed op de rit staat, een dorp dat met gezond boerenverstand zich gemakkelijk staande houdt. We houden van dat dorp!

1. Kernwaarden en drijfveren

De SGP is een christelijke partij. Wij baseren onze politieke visie op de Bijbel en de gereformeerde belijdenisgeschriften. Het christelijke geloof is betekenisvol en biedt een hoopvolle toekomst. Het biedt een moreel fundament voor het leven van mensen en voor de politiek. De SGP ziet de overheid als dienaar van God, die zich inzet voor het belang van de inwoners.

Liefde van God en liefde tot God

Liefde is het centrale thema van het christelijke geloof. Die liefde begint bij God en komt van God. Als Schepper is Hij betrokken op de wereld, op ons mensen, op volkeren en op individuen. Hij heeft de wereld zo lief dat Hij Zijn zoon gegeven heeft opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leeft (Johannes 3:16).

Deze God geeft ons, met het oog op ons welzijn, Zijn goede en heilige geboden. De wet van de HERE is volmaakt en goed, zij verandert ons leven. De woorden van de HERE zijn altijd betrouwbaar, zij geven wijsheid. Het bevel van de HERE is een vreugde voor ons hart. Het gebod van de HERE is zuiver en geeft ons een duidelijk inzicht (Psalm 19). Een leven naar deze geboden zal Hij zegenen en zal ten goede komen aan de schepping, aan de mens als individu en aan de samenleving. Er is geen betere gebruiksaanwijzing denkbaar dan die van onze Schepper. Zo komen we tot ons doel, tot bloei, tot leven. Zijn liefde vraagt om een antwoord van ons. Wij hebben Hem lief omdat Hij ons eerst heeft liefgehad. Daarom staat de SGP voor politiek volgens de Bijbelse norm. Tot eer van God en tot ons geluk.

De SGP staat voor een overheid die het welzijn van de inwoners vanuit christelijke waarden en normen wil dienen. De Nederlandse geschiedenis en cultuur zijn van ouds gestempeld door het christendom en dat mag en moet tot uiting blijven komen. De democratie en rechtsstaat in Nederland zijn onlosmakelijk verbonden met hun christelijke wortels. Dit besef wil de SGP levend houden en vanuit dit besef wil de SGP handelen.

Liefde voor elkaar

Liefde is het centrale thema van het christelijk geloof. Liefde tot God, maar niet minder de liefde tot elkaar. Een belangrijk gegeven is dat ieder mens naar het Beeld van God is geschapen, door Hem gewild en in het aanzijn geroepen. Daarom heeft de SGP respect voor elk leven, vanaf het prille begin in de moederschoot tot aan het broze leven van de oudere en daarom vindt de SGP een respectvolle omgang met elkaar heel belangrijk. De liefde tot de naaste betreft iedereen. We zonderen niemand uit.

Die respectvolle omgang geldt ook of juist wanneer mensen niet hetzelfde geloof of dezelfde opvatting delen. We zijn tolerant naar de ander als persoon, ook als het schuurt en pijn doet, dit in het besef van Gods geduld en Gods goedheid met ons.

De SGP streeft naar een samenleving waarin iedereen, ongeacht achtergrond of beperking, welkom is en zich gewaardeerd voelt. Vanuit Bijbelse naastenliefde zien we om naar kwetsbare mensen in hun situatie en bieden we ondersteuning waar nodig. Inclusie vraagt om wederzijds respect en ruimte voor verschil. De SGP verzet zich tegen het doorgeslagen gelijkheid denken en de daarmee gepaard gaande dwang. Het mag niet zo zijn dat je wordt gecancelled omdat je niet meegaat in het heersende narratief, in het verhaal dat de meerderheid aanhangt. De stem van de minderheid telt.

Op verschillende plekken in dit verkiezingsprogramma maar met name in hoofdstuk 6, gaan we hier dieper op in. Of het de geboren en getogen Puttenaar betreft, de statushouder, de asielzoeker, de arbeidsmigrant, mensen met een beperking, mensen met een andere seksuele voorkeur, gelovigen of ongelovigen, het maakt niet uit. Ieder mens is voor ons even waardevol.

Liefde voor de dag van God

God heeft in Zijn wijsheid een rustdag aan de mens gegeven. Die rustdag is bedoeld om God te eren, Hem te dienen en naar elkaar om te zien. De zondag is in de christelijke traditie de rustdag. Daarom is de SGP principieel tegen (sport)evenementen en winkelopstelling op de eerste dag van de week. Het is een overheidstaak om te zorgen voor de randvoorwaarden van de zondagsrust ten behoeve van de inwoners.

Ook vanuit maatschappelijk en sociaal oogpunt is het goed om wekelijks een rustdag te hebben. Daardoor nemen ons welzijn en onze gezondheid toe. Het lokale economische leven en een sociale arbeidsmarkt kunnen niet zonder rust op zijn tijd. De kleine winkeliers en de werknemers verdienen bescherming tegen de druk van een dreigende winkelopstelling op zondag. Daarnaast is het ook vanuit duurzaamheidsoogpunt goed om een dag rust en dus ook minder verkeer te hebben. We geven hiermee ook een signaal af in een tijd waarin iedereen druk, druk is, mensen zichzelf voorbijrennen en zelfs jongeren overspannen raken en burn-out kennen.

Het argument dat we dit alleen maar zeggen omdat de Bijbel ons dit zegt en dat we daarmee onze wil opleggen aan anderen, is niet terecht. Niet alleen de zondagsrust, maar al onze standpunten toetsen we aan de Bijbel en voor alle regels en voorschriften geldt dat ze niet alleen een individueel belang maar ook een algemeen belang dienen. Net zo goed als er regels zijn voor het aantal dieren dat een boer mag houden, voor het aantal migranten dat u in een woning mag huisvesten en het aantal woningen dat er op een kavel mogen worden gebouwd, zijn er regels voor de openingstijden van de winkels.

The logo for the SGP Putten political party. It features the letters 'SGP' in a large, bold, white sans-serif font. Below 'SGP', the word 'PUTTEN' is written in a smaller, white, all-caps sans-serif font. The logo is positioned in the bottom right corner of the page, overlaid on a background image of a church building.

SGP
PUTTEN

De overheid in dienst van God

De SGP is ervan overtuigd dat de overheid haar taak op de beste manier kan uitoefenen als zij aan Gods goede geboden gehoor geeft. Dat komt ten goede van iedereen individueel en daardoor zal ook het maatschappelijke leven opbloeien. Elke zondag horen we in de kerk de Tien Geboden. Die geboden laten zich samenvatten in het liefhebben van God en van elkaar. Dat willen we doen en in wet- en regelgeving, in subsidieverlening; in heel ons handelen willen we ons hierdoor laten leiden.

We vinden het belangrijk dat iedereen de vrijheid en de mogelijkheid heeft God te dienen en als overheid zullen we daar altijd voor opkomen. Tegelijkertijd heeft ieder mens de vrijheid om andere keuzes te maken en we zullen die keuze respecteren. De SGP erkent de scheiding van kerk en staat, die inhoudt dat de overheid de zelfstandigheid van de kerk respecteert en dat de kerk geen politieke macht toekomt.

Het leven naar Gods geboden komt overigens vaak overeen met de regels van de wereld. Een sprekend voorbeeld zijn de 17 "sustainable development goals" van de Verenigde Naties. Het zijn internationale doelen gericht op duurzame ontwikkeling, een gezonde leefomgeving, armoedebestrijding en een rechtvaardige samenleving. De SGP erkent het belang van deze onderwerpen. Dat kan ook niet anders, want deze thema's zijn niet nieuw; het zijn thema's die stuk voor stuk in de Bijbel aan de orde komen. Wel ademen ze een andere geest, die van de autonome mens, de liefde voor zichzelf. Wij kiezen voor de liefde tot God en tot elkaar en kiezen daarom niet voor het surrogaat van deze doelen, maar baseren ons op het origineel.

Respect voor gestorvenen

De SGP is principieel voor begraven. In het graf rusten gestorvenen tot de wederkomst van Christus. De gemeente zorgt voor voldoende en gepaste gelegenheid om te begraven. We staan open voor natuur begraven, mits dit gebeurt met respect voor natuur, landschap en past binnen de kaders van de regelgeving.

Concreet:

- De zondag blijft een collectief rustmoment in onze samenleving en economie.
- Winkels blijven gesloten op zondag, conform de huidige situatie.
- We beschermen (kleine) winkeliers en werknemers tegen toekomstige druk of voorstellen om winkels op zondag te openen.
- De gemeente waarborgt dat niemand wordt gedwongen tegen het eigen geweten in te handelen. Vrijheid van meningsuiting en geloofsvrijheid blijven leidende principes.
- Algemene begraafplaatsen worden goed onderhouden.
- We houden de mogelijkheid grafrechten te kopen voor onbepaalde tijd.
- De SGP staat open voor natuurbegraven, mits dit gebeurt met respect voor natuur, landschap en past binnen de kaders van de regelgeving.

2. Gemeentebestuur en ondersteuning

Het gemeentebestuur richt zich op de samenleving en beoogt het welzijn en de belangen van haar inwoners te dienen. De overheid is immers Gods dienaar, de burger ten goede. Haar gezag ontleent zij niet aan de bevolking, maar heeft zij van God gekregen. De SGP streeft naar een gemeentebestuur dat dicht bij de inwoners staat, dat vraagt van raadsleden, bestuurders en ambtenaren een luisterend oor en vervolgens een actieve betrokkenheid op het geheel van de samenleving. We focussen in dit hoofdstuk op interactie met de inwoners, samenwerken in de regio en sluiten af met de financiën.

Interactie met de inwoners

De SGP vindt het belangrijk dat de gemeente bereikbaar en toegankelijk is voor haar inwoners.

Contacten met samenleving via organisaties

We zien dat het huidige college veel investeert in contacten met de samenleving. Er is regelmatig overleg met de Bedrijvenkring Putten (BKP), met de winkeliersvereniging WCP, met de Puttense Recreatieondernemers (PROV), de VVV, de vereniging van pandeigenaren Putten (VVPP), de agrarische klankbordgroep en sinds kort ook de landgoedeigenaren. En dan hebben we het alleen nog maar over de portefeuille van onze eigen wethouder. Ook met het inclusiepanel, de participatieraad en "Putten voor Elkaar", met de schoolbesturen, met alle Puttense predikanten en met de wooncorporatie zijn veelvuldig contacten en dan zijn we er vast nog een aantal vergeten. We zetten dit de komende 4 jaar voort.

Contacten met samenleving via inwoners

Behalve met de belangenvertegenwoordigers weet het college ook de inwoners te betrekken bij het beleid en concrete zaken. We denken aan de vele reacties van inwoners rond het opstellen van de Omgevingsvisie, de economische visie, het beleidsstuk "Meedoen in gelijkwaardigheid" en het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan. Ook informatieavonden over concrete projecten als het centrumplan, de Ambachtstraat en de Krachtighuizerheide worden goed bezocht. De gemeente kan haar informatie kwijt op de gemeentepagina in de Puttenaer, via de wekelijkse nieuwsbrief en is actief op sociale media. Ook de halfjaarlijkse bijeenkomst voor nieuwe inwoners is een mooi voorbeeld van een afgelopen jaar gestart initiatief om de zichtbaarheid van de gemeente te vergroten. We gaan ook hiermee door.

Een bereikbare overheid: ook de inwoner moet de gemeente kunnen bereiken

Waar de overheid de burger goed weet te bereiken is dat andersom minder het geval. Veel mensen weten de weg naar een wethouder, een raadslid of de ambtenaar niet te vinden. We willen dat verbeteren en de kloof tussen inwoner en gemeente kleiner maken. Zowel voor inwoners die de weg nog niet vinden als de inwoners die afhaken na contacten met de ambtenaar en met een onbevredigend gevoel achterblijven. Terwijl een gesprek met een bestuurder/wethouder of met een politieke partij (de volksvertegenwoordiging) echt wel mogelijk is. We willen de komende periode daarom werken aan de zichtbaarheid van de gemeente en in het bijzonder meer mogelijkheden bieden voor inwoners om met de

gemeente in contact te komen. We handhaven de openstelling van het gemeentehuis en iedereen moet gewoon zonder afspraak aan de balie kunnen binnenlopen met zijn vraag, maar we pleiten ook voor nieuwe initiatieven.

Nieuwe initiatieven om drempel naar de gemeente te verlagen

Maandelijkse politieke markt

Om de inwoners nog meer te betrekken denken we aan een maandelijkse inloopavond waar alle politieke partijen van 7 tot 8 uur aanwezig zijn en waar inwoners over onderwerpen die wel of niet op de agenda staan kunnen komen sparren of nieuwe ideeën aandragen.

De inwoners hoeven niet meer zoals nu een afspraak te maken met de fractie om te komen inspreken, maar kunnen gewoon elke maand terecht.

Werkbezoeken college

De in 2025 gestarte avonden voor nieuwe inwoners worden goed gewaardeerd, net als de werkbezoeken van de wethouder bij bedrijven. Dit gebeurt allemaal in relatieve stilte.

We willen dat het college met burgemeester en wethouders nog meer zichtbaar worden.

We zijn daarom een voorstander van werkbezoeken door het voltallige college. Er zijn dan meer contacten met de inwoners en dat verlaagt de drempel voor volgende contacten.

Naast bedrijven kunnen ook instanties, goede doelen of wijken worden bezocht.

Nieuwe vergaderstructuur

Voor besluitvorming in de gemeenteraad hanteren we een tweetrapsraket. Eerst een vergadering in de commissie en daarna in de gemeenteraad. Inwoners kunnen inspreken, maar daarna moeten ze het overlaten aan de raadsleden. De behandeling in de commissie of de gemeenteraad wordt vaak een vraag-antwoordspel richting het college terwijl het debat tussen de partijen moet plaatsvinden. Om meer recht te doen aan de inbreng van inwoners en om het debat te bevorderen en de besluitvorming toegankelijker te maken voor inwoners en publiek willen we kijken of het bob-model beter werkt. Dat model wordt in meer gemeenten gehanteerd en bevat 3 fasen. Eerst een beeldvormende avond, daarna een oordeelsvormende vergadering en ten slotte besluitvorming in de gemeenteraad.

Mogelijkheid van contact beter bekend maken en opvolgen

Hoewel op de website van de gemeente Putten de wethouders prima terug te vinden zijn en ook veel informatie is over het contact opnemen met de gemeente en je digitaal veel zaken kan regelen, blijkt dit in de praktijk vaak onbekend te zijn. We willen daarom gerichte communicatie inzetten om de mogelijkheden onder de aandacht te brengen.

Bij dit punt hoort ook dat mensen die digitaal een melding doen per ommegaande een ontvangstbevestiging krijgen. In die ontvangstbevestiging moet staan wanneer ze een eerste inhoudelijke reactie krijgen en welke mogelijkheid ze hebben wanneer dit onverhoopt een keer niet lukt.

Een zelfstandige gemeente

Onze gemeente heeft een uniek karakter dat haar onderscheidt van andere plaatsen.

We zijn nog één van de 24 gemeenten waar de winkels op zondag dicht zijn.

We zijn een financieel gezonde gemeente met lage lasten voor de inwoners. We hebben de jeugdzorg al rond 2020 gemoderniseerd en daarmee een voorsprong op heel veel gemeenten die de broekriem moeten aantrekken en bezuinigingen moeten doorvoeren. Inwoners voelen zich thuis en jongeren willen graag in Putten blijven wonen. Inwoners voelen zich verbonden door lokale tradities, historie en identiteit, en zijn trots op hun dorp. Het is belangrijk om deze eigenheid te koesteren en te beschermen, ook wanneer samenwerking met andere gemeenten noodzakelijk is. We zijn een Veluws dorp. We willen dat graag blijven.

Tegelijk zijn we een relatief kleine gemeente en kunnen we niet alles alleen. Juist om onze zelfstandigheid te behouden en grote vraagstukken die gemeentegrenzen overschrijden te kunnen beheersen, is het nodig om samen te werken. We doen dat dan ook vol overgave, altijd vanuit de inhoud en met u als inwoner voor ogen.

Regionale samenwerking

De gemeente staat niet op zichzelf; haar invloed reikt verder dan haar geografische grenzen. Tegelijk heeft de omgeving invloed op ons. Er zijn grote opgaven die om een antwoord vragen, denk aan de inrichting van de openbare ruimte, het bouwen van woningen, de komst van Defensie naar de Veluwe, netcongestie en stikstof.

Op dit moment werkt de gemeente Putten met partners over de grenzen heen in een kleine 50 verbanden in wisselende samenstelling. Over het algemeen zien we een neiging naar schaalvergroting, wat impliceert dat de zeggenschap en invloed van een afzonderlijke gemeente en dus van Putten steeds kleiner wordt. Dit grote aantal samenwerkingsverbanden vraagt om een continue afweging tussen nut en noodzaak in relatie tot capaciteit in tijd en geld. Het behoud van Putten als zelfstandige gemeente staat voor ons bij alles voorop.

Visie op samenwerking

Eén plus één is alleen drie wanneer beide partijen meerwaarde zien in de samenwerking en intrinsiek gedreven worden. Die intrinsieke motivatie kan liggen in meer en groter willen worden en/of in de inhoud. Wij kiezen nadrukkelijk voor dat laatste. Samenwerking moet altijd opkomen uit de inhoud. Het is daarbij belangrijk dat gemeenten voldoende verschillen. Dat geeft met respect voor de eigenheid de kans elkaar aan te vullen. Of het nu om kennis of grond voor landbouw gaat, plek voor flats of voor een bedrijventerrein, wat de één niet heeft, kan de ander bieden.

Daarnaast vinden we het belangrijk dat je in stand houdt wat goed werkt. Dat betekent dat je ook met verschillende partners samenwerkt. Zo doen we de gezamenlijke inkoop voor het sociaal domein sinds jaar en dag op de Noord-Veluwe, werken we via "Noord-Veluwe bereikbaar" van Nijkerk tot Hattem aan een keerspoor bij Harderwijk, knooppunt Hoevelaken en verbetering van de A28, werken we met zes gemeentes en wooncorporaties op de Noord-Veluwe samen op het gebied van wonen, werken we met Ermelo aan het kustgebied van Leisure Lands en met Nijkerk aan de Arkemheense polder enzovoort, enzovoort.

Putten gelijkwaardige partner met medeoverheden

Het college heeft de afgelopen 4 jaar veel geïnvesteerd in de relaties met regionale partijen en de provincie. We zien dat onze inspanningen gezien en gewaardeerd worden.

Het gaat niet alleen om een halen, maar ook om een brengen. Zo is wethouder Van den Hoorn op grond van kennis en kunde gevraagd voor het Dagelijks Bestuur (DB) van de GGD en wethouder 't Jong zit in het DB van de Omgevingsdienst Veluwe. Wethouder Cornelissen is voorzitter van de woontafel op de Noord-Veluwe. Verder blazen we ambtelijk en bestuurlijk ons toontje meer dan mee in de Food Valley. We vinden het belangrijk dat de Puttense wethouders dicht bij het vuur zitten en ook regionaal verantwoordelijkheid nemen. Zo worden de Puttense belangen maar ook het algemeen belang gediend. We willen dit ook na de verkiezingen blijven doen.

Food Valley

Sinds 1 januari 2024 doen we volledig mee op de thema's landelijk gebied en voedsel; twee thema's uit de Strategische Agenda Food Valley 2020-2025. De concrete vruchten daarvan zijn dat we meeprofiten van de kennis die in de Food Valley aanwezig is, zowel bij de andere 8 gemeenten als bij de kennisinstellingen zoals de landbouwuniversiteit Wageningen (WUR) en de Christelijke Hogeschool Ede (CHE). Putten maakt deel uit van de Gelderse Vallei en is net als Ede en Barneveld een gemeente met veel agrariërs. De Food Valley heeft een goede (lobby)positie bij provincie en Rijk en langs die lijn kunnen we veel meer bereiken dan alleen.

Concreet hebben we in Putten met de Food Valley het Regionaal Perspectief Landelijk Gebied (RPLG) vastgesteld en diverse activiteiten uitgerold. Zo brengen we de basiskwaliteit van de natuur in kaart (met medewerking van het ministerie van LNV), werken we aan schone lucht en aan groenblauwe dooradering, en is er aandacht voor de beken in het Gelders Valleilint. Maar hoofdzaak is perspectief en toekomst voor de agrariër en het buitengebied.

Op het gebied van voedsel is er vanuit de Food Valley een bezoek gebracht aan Groevenbeek. Putten en zijn er gast- en kooklessen gegeven over en met restvoedsel en was er op de weekmarkt aandacht voor het eten van bonen. Ook maakte het bowlingcentrum gebruik van een systeem om voedselverspilling tegen te gaan.

In het coalitieakkoord 2022-2026 staat dat we de samenwerking met de Food Valley intensiveren. Dat blijven we doen. We doen dit vanuit de genoemde thema's, maar breiden dit op natuurlijke wijze uit naar aanpalende beleidsterreinen. De nieuwe Strategische Agenda van de Food Valley kent als hoofdlijnen "Toekomstbestendige Economie" en "Verantwoorde Groei" en binnen deze thema's vinden we steeds beter onze weg. Een perspectief voor het grote buitengebied raakt de kern van ruimtelijke ordening en betekent ook samenwerken op terreinen als duurzaamheid en economie. We willen daarom de ambtelijke capaciteit voor samenwerking op deze terreinen daarom graag uitbreiden.

Het buitengebied, perspectief voor agrariërs, de bouw van Halvinkhuizen, mobiliteit en goede ontsluitingen naar Nijkerk met een ondertunneling bij het spoor, goede verbindingen naar Barneveld en Ede, zijn thema's die voor Putten heel belangrijk zijn en bij regionale aanpak meer kans van slagen hebben.

EHPZ

De provincie Gelderland is een grote provincie met 51 gemeentes. De provincie heeft daarom 4 jaar geleden besloten te gaan werken met regio's. Concreet heeft de provincie gekozen voor 7 regio's en 1 daarvan is EHPZ. Op de Noord-Veluwe hebben we altijd samengewerkt met de kop van de Veluwe (Nunspeet, Oldebroek, Elburg, Hattem en Heerde) maar deze gemeenten richten zich meer op Zwolle en de regio is door de provincie gesplitst.

We zijn niet tegen samenwerken met de buurgemeentes, maar we zijn als EHPZ veel te klein voor een zelfstandige regio. EHPZ is een regio die kleiner is dan Apeldoorn (deel van de Stedendriehoek) of Ede (deel van de Food Valley). Een schaal en maat die veel te klein is om gemeentelijke overstijgende ruimtelijke puzzels te leggen, problemen te adresseren en op te lossen. We zitten met acht overheden (4 gemeentes, 2 waterschappen en 2 provincies) op een postzegel. Het is daarmee niet efficiënt en de kosten wegen niet op tegen de baten. Voor de grote vraagstukken ontbreekt de kennis en capaciteit. Vier relatief kleine gemeenten hebben allemaal dezelfde kennis en dezelfde ambtenaren en ontberen de specialistische kennis die een grote 100.000+ gemeente wel heeft. Het is dan ook niet verwonderlijk dat één van de aanbevelingen in het door een extern bureau opgestelde en door de colleges vastgesteld regioprofiel is dat de regio EHPZ zich moet afvragen of zij zich niet bij een andere regio wil aansluiten. We onderschrijven dit en voor ons is de Food Valley een logische keus.

We zien EHPZ dan ook niet als een regio om aan te bouwen en ons mee naar buiten te profileren. Wel als een netwerksamenwerking om ons bestuurlijk richting medeoverheden te presenteren, gegeven het feit dat de provincie langs deze lijn werkt.

Samenwerken op de bedrijfsvoering

In 2025 is de samenwerking met Bunschoten, Nijkerk en Leusden gestopt. In BLNP-verband werkten we samen op HRM, juridische zaken, ICT en financiën. Dat maakt de organisatie op onderdelen minder robuust als voorheen. We zoeken op deze vlakken naar samenwerking; het is belangrijk dat dit een pragmatische samenwerking is.

Samenvattend

We werken altijd samen vanuit de inhoud, altijd het oog op de bal en op de Puttense belangen. Voor zover het om regionale samenwerking gaat hebben we een voorkeur voor de Food Valley, ook al maken we geen deel uit van de gemeenschappelijke regeling. Getalsmatig heeft de Food Valley Putten niet nodig, maar over en weer zien we gemeenschappelijke en gedeelde belangen; op inhoud vinden en versterken we elkaar. Met het opheffen van de regio Noord-Veluwe is er verder geen optie.

Werken vanuit de inhoud betekent werken met verschillende partners. Of het nu met een buurgemeente als Ermelo of Nijkerk is, de provincie, de Food Valley, de Noord-Veluwe of EHPZ: we slaan graag de handen ineen. We slagen daar steeds beter in en bouwen dit uit.

Voor de inhoud en toekomst van Putten is de lokale Omgevingsvisie leidend. Daarnaast hebben we als gemeenteraad het Regionaal Perspectief Landelijk Gebied van de Food Valley vastgesteld. Beide visies zijn voor ons bepalend bij de keuzes in het ruimtelijk domein en de economie.

Verbonden partijen en netwerkorganisaties

Behalve met gemeentes en provincie werken we ook samen in andere verbanden. Zonder volledig te willen zijn noemen we de Inclusief Groep, de Omgevingsdienst, het Landbouwnetwerk Food Valley, de Veluwe Alliantie en het Regionaal Werkcentrum. In dit verkiezingsprogramma worden ze zonedig genoemd bij de thema's waarop ze actief zijn.

In algemene zin blijven we actief binnen de bestaande verbanden en zetten we ons loyaal in. Wel zijn we positief-kritisch. We willen niet dat de bestaande verbanden (te) groot groeien, waardoor de eigen Puttense invloed en kleur vermindert en ook willen we niet dat bestaande verbanden zich meer taken toe-eigenen dan waarvoor ze bedoeld zijn. Omdat we met de bestaande verbanden en instellingen goed uit de voeten kunnen zijn we kritisch op het aangaan van nieuwe samenwerkingen.

Financiën

De gemeente Putten voert sinds jaar en dag een verantwoord financieel beleid en zorgt ervoor dat inkomsten en uitgaven in balans blijven. De afgelopen 4 jaar leverde telkens een mooie plus op bij de jaarrekening. Met het oog op grote toekomstige uitgaven als de sporthal, de renovatie van Groevenbeek en de ontsluitingsweg hebben we deze meevallers gebruikt om een nieuwe reserve te vormen. Door onze reserves te gebruiken voor grote investeringen kunnen we onverwacht stijgende lasten voor inwoners voorkomen.

De inkomsten vanuit het Rijk staan onder druk en 2028 lijkt het nieuwe ravijnjaar. De begroting is voor dat jaar niet sluitend. Dat is wat ons betreft een uitzondering.

We willen transparant zijn over de financiën van de gemeente. De risicoparagraaf maakt daarom een wezenlijk onderdeel uit van de begroting en jaarrekening. Behalve de BIEO (begroting in één oogopslag) maken we voortaan ook een JIEO (jaarrekening in één oogopslag).

Als SGP varen we altijd scherp aan de wind en zijn en blijven we kritisch op nieuwe uitgaven. Het gaat om publiek geld en het moet daarom een meerwaarde hebben. Het is belangrijk dat ook op langere termijn de financiële positie van de gemeente goed blijft.

Belastingtarieven

Putten is een gemeente met lage lasten voor de inwoners. We leggen nog geen 75% aan belastingen op van wat gemiddeld is. In vergelijking met andere gemeentes staan we altijd in de top-10. Dit is geen doel op zich, maar we willen de komende vier jaar de OZB en de toeristen- en forensenbelasting niet verhogen anders dan met de gebruikelijke indexering. Voor het afval- en rioolrecht streven we naar 100% kostendekking. Gelet op het feit dat de gemeentebegroting 2026-2029 met uitzondering van het ravijnjaar 2028 sluitend is, moet dit kunnen.

Subsidiebeleid

Het subsidiëren van activiteiten van organisaties, verenigingen of instellingen beoogt altijd doelstellingen van publiek belang te ondersteunen. We staan afwijzend tegenover initiatieven die in strijd zijn met christelijke waarden. Dat betekent niet dat we onderscheid maken tussen religieuze of niet-religieuze organisaties of op wat voor grond dan ook. Elke organisatie of instelling die het algemeen belang dient, komt voor subsidie in aanmerking. De huidige subsidieverordening biedt daarvoor goede kaders.

Concreet:

- Putten blijft een zelfstandige gemeente.
- We verbeteren de contacten met inwoners door een maandelijkse politieke markt, meer werkbezoeken van het college en betere opvolging van afspraken en contacten met ambtenaren.
- We onderzoeken een andere vergaderstructuur van de gemeenteraad
- Onze gemeente neemt actief deel aan de netwerken van maatschappelijke organisaties en werkt samen om lokale uitdagingen aan te pakken.
- De gemeente erkent en ondersteunt de kracht van de samenleving door ruimte te geven aan initiatieven vanuit inwoners, kerken en verenigingen.
- De gemeente ondersteunt slimme samenwerking op bedrijfsvoering
- We zetten in op verdere inhoudelijke samenwerking met de FoodValley
- EHPZ zien we alleen als een gremium om ons te positioneren richting de provincie en rijksoverheid waar het de lokale en regionale belangen dient
- Samenwerking die tot schaalvergroting leidt, mag niet ten koste gaan van de eigenheid van onze gemeenschap. Deze eigenheid wordt actief beschermd en behouden. Daarom steunt de SGP geen samenwerkingsvormen die het lokale karakter van onze gemeente onder druk zetten of doen verdwijnen.
- Het gemeentebestuur zet zich in voor het versterken van lokale tradities en het gemeenschapsgevoel, zodat inwoners zich blijven herkennen in Putten.
- Dorpen en wijken hebben een eigen identiteit die gerespecteerd moet worden.
- Belastingen verhogen we alleen met een indexering.
- Leges horen kostendekkend te zijn
- Doelstellingen en activiteiten van subsidieontvangers mogen niet in strijd zijn met de Bijbel. Overheidsgeld wordt niet besteed aan zaken die in strijd zijn met de Bijbelse boodschap.
- Zowel organisaties met als zonder een levensbeschouwelijke identiteit komen in aanmerking voor gemeentelijke subsidies.

3. Veiligheid

Veiligheid is een onmisbare voorwaarde voor een goede samenleving en daarom één van de kerntaken van de overheid. Maar veiligheid en 'je veilig voelen' is niet iets wat de gemeente alleen kan realiseren. Ook woningcorporaties, instellingen, ondernemers en inwoners zelf spelen een belangrijke rol in het bevorderen van een veilige leefomgeving, zowel thuis, op het werk als onderweg.

Met elkaar werken aan veiligheid werkt preventief. We vinden dat belangrijk. Waar de veiligheid toch in het geding komt is er een belangrijke rol voor de politie. De politie moet over voldoende middelen en mankracht beschikken om waar nodig te kunnen handhaven. De politie draagt in de eerste plaats zorg voor de fysieke veiligheid. Maar digitale veiligheid mag niet vergeten worden.

Politie en boa's

Ook Putten krijgt steeds meer te maken met ondermijnende criminaliteit. Drugsdelicten, woninginbraken, auto-inbraken en criminele activiteiten op bedrijventerreinen verschuiven van de stad naar het platteland. Het is noodzakelijk om met alle partners samen te werken. We willen een betere zichtbaarheid en meer blauw op straat. De gemeente zorgt van zijn kant voor voldoende inzet van ambtenaren op het terrein van openbare orde en veiligheid.

Omdat de politiecapaciteit beperkt is en binnen de éénheid met name in het weekend veel inzet naar Harderwijk en Ermelo gaat, spelen boa's (buitengewoon opsporingsambtenaren) een belangrijke rol. De SGP vindt wel dat hun inzet beperkt moet blijven tot taken die binnen hun bevoegdheden passen; zij kunnen geen politietaken overnemen. De huidige bezetting aan boa's is voor ons de ondergrens. Zichtbaarheid op straat werkt preventief. Meer beeldend gezegd: ze moeten niet alleen rondrijden in de auto, maar moeten ook met de fiets of lopend de straat op en contact met inwoners, jongeren en andere groepen maken.

Vandalisme, overlast en geweld tegen hulpverleners worden niet getolereerd. Niet zelden komt overlast voor in combinatie met alcohol- of drugsgebruik. We zetten intensief in op matiging van alcohol- en drugsgebruik door voorlichting en controle; de kroegentocht voor ouders in november 2025 met voorlichting en discussie is daarvan een voorbeeld. In Putten wordt veel gedronken, ook thuis, niet in het minst door jongeren; denk aan de keten. We zien hierin geen directe rol voor de overheid, maar overlast pakken we aan.

Het integraal handhavingsbeleid moet nog een update krijgen. We pakken dat meteen in 2026 op. Wel is door de Omgevingsdienst een nieuw handhavings- en uitvoeringsplan opgesteld en binnen het college en op een informatieavond eind 2025 met de gemeenteraad besproken. Als gemeente moeten we kunnen bepalen welke handhavingszaken prioriteit krijgen. De huidige handhavingscapaciteit bij de gemeente is beperkt waardoor te veel zaken blijven liggen. We breiden de capaciteit uit en maken heldere keuzes.

Brandweer en ambulancezorg

Brandweer en ambulancezorg zijn belangrijke schakels in de zorg en veiligheid voor de inwoners. Er zijn regionale samenwerkingsverbanden, maar de gemeente moet ook lokaal aandacht aan dit thema blijven geven. We zijn blij met onze vrijwilligers bij de brandweer.

Fysieke veiligheid

Van zichtbaarheid van politie en boa's gaat een preventieve werking uit. Maar we doen meer. We zetten de samenwerking met Actief Putten voort om overlastlocaties in het dorp in beeld te krijgen, maar vooral om contact te krijgen met de jeugd. Veldjes als bij de woningstichting, in de Groene Scheg en de parkeerplaatsen van supermarkten zijn onder jongeren een veel gebruikte hangplek. Elkaar ontmoeten is prima, maar overlast wordt niet getolereerd. Ook 's avonds moet iedereen met een veilig gevoel boodschappen kunnen doen. We zijn in 2025 een samenwerking gestart met straatcoaches die niet alleen op straat werken, maar ook huisbezoeken afleggen en de netwerken van jongeren benaderen. De eerste resultaten geven in ieder geval aanleiding hier in 2026 en mogelijk langer mee door te gaan.

In buurten en wijken kunnen inwoners met WhatsApp-groepen een positieve en preventieve rol spelen. We stimuleren dit, net als AED-projecten.

De overheid kan niet kijken achter de voordeur. We willen dat ook niet. Tegelijk maken we ons zorgen om onzichtbaar huiselijk geweld. We vragen van de samenleving, verenigingen, kerken en instellingen om alert te zijn op signalen. Ook besteden we via thema-avonden en voorlichting aandacht aan dit onderwerp. Een voorbeeld hiervan is de landelijke aandacht en week voor geweld tegen vrouwen. We willen dergelijke thema's echter niet beperken tot een week, maar vragen permanent aandacht voor geweld thuis en op straat. We staan iedere dag voor iedereen paraat.

Digitale veiligheid

Steeds meer is jong en oud te vinden op het internet. Het leven speelt zich niet meer alleen af in de openbare ruimte, maar ook onzichtbaar vanuit huis. Die onzichtbaarheid biedt kwaadwillende een kans. Onveiligheid op sociale media beïnvloedt het welzijn en de fysiek net zo goed. Bedreiging, stalking, afpersing en misleiding komen veel voor. De afgelopen jaren zijn er campagnes gevoerd gericht op jong en oud. We willen die campagnes herhalen en intensiveren, want ook hier geldt dat voorkomen beter is dan genezen.

Digitale gegevensbescherming en ICT

Als gemeente beheren we veel persoonlijke gegevens. Die moeten absoluut veilig zijn. Ook verloopt onze dienstverlening steeds meer digitaal. Deze dienstverlening is cruciaal. Voor digitale veiligheid en ICT hebben we daarom sinds 2024 een aparte paragraaf in de begroting en de jaarrekening. We gaan hier de komende jaren mee door.

Kwetsbaarheid en weerbaarheid

De wereld staat in brand. Er is veel gaande, geopolitieke spanningen in Oost-Europa en

spanning in het Midden Oosten. Een fysieke oorlog is misschien niet meteen aan de orde, maar het mogelijk platleggen van websites, internet of de stroomvoorziening is reëel. We moeten als gemeenten en samen met de Veiligheidsregio onze inwoners voorbereiden in de zin dat iedereen zichzelf een paar dagen kan redden, ook zonder stroom en water. We zijn er van overtuigd dat er veel kracht in de samenleving zit en dat kerken, verenigingen en buurten veel op dit vlak kunnen betekenen. Verder doen we ons huiswerk en bereiden we ons als gemeente goed voor zodat de gemeentelijke dienstverlening doorgang kan vinden.

De wolf

Nederland is wereldwijd het land met de grootste wolvendichtheid. Waar aanvankelijk door de kenners werd gezegd dat de wolf schuw is zien we op de Veluwe en in Putten dat de wolf steeds vaker in contact komt met de mens. Rondom Putten leven meerdere roedels die regelmatig schapen aanvallen en doden. Daarnaast worden niet alleen loslopende, maar ook aangelijnde honden aangevallen.

Op dit moment heeft de gemeente geen bevoegdheden. Het college voert een intensieve lobby richting provincie en Rijk en zou graag zien dat er beheersmaatregelen worden getroffen. De wolf moet weer schuw worden. Het verjagen van wolven en het in uiterste gevallen afschieten moet mogelijk worden. De populatie moet teruggebracht worden tot voor Nederland aanvaardbare normen met een beperkt aantal roedels verspreid over het hele land (minder dan te tellen op de vingers van twee handen en maximaal 2 op de Veluwe). Het instellen van wolvenvrije zones waarbinnen wolven afgeschoten mogen worden, is voor ons een serieuze en na te streven mogelijkheid.

Concreet:

- Wijkagenten zijn onmisbaar in de kernen/wijken. Ze zijn zichtbaar actief en betrokken. De gemeente zet zich in voor één wijkagent per 5.000 inwoners.
- We houden de politiepost in ons steunpunt bij het gemeentehuis.
- We willen meer zichtbaarheid van blauw en boa's op straat.
- We blijven investeren in straatcoaches en jongerenwerk
- Buurtpreventie, WhatsApp-groepen en AED-projecten worden actief gestimuleerd en ondersteund. We werken aan weerbaarheid van de samenleving.
- Fysieke veiligheid en digitale veiligheid vragen jaar door om aandacht.
- De gemeente bestrijdt overmatig alcohol- en drugsgebruik met voorlichting, controles en striktere handhaving van het alcoholverbod op straat.
- De gemeenteraad bepaalt welke thema's met betrekking tot handhaving lokaal de meeste aandacht nodig hebben. Denk bijvoorbeeld aan ondermijnende criminaliteit, woninginbraken en overlast van drugshandel. Dit geldt zowel de lokale handhavers als die van de Omgevingsdienst.
- We blijven lobbyen voor het nemen van beheersmaatregelen met betrekking tot de wolf. Het aantal roedels op de Veluwe moet fors naar beneden naar maximaal 2. We pleiten voor wolvenvrije zones.

4. Verkeer en vervoer

Iedereen verplaatst zich, naar school, naar het werk, naar familie, voor boodschappen, of gewoon een blokje om. Verkeer en vervoer raakt ons allemaal. Mobiliteit is belangrijk voor de samenleving, leefbaarheid en economie en is daarom een belangrijk thema.

Voor de SGP staat verkeersveiligheid voorop, maar ook doorstroming is belangrijk. De SGP wil doorgaande verkeersstromen zoveel mogelijk buiten woonkernen houden om leefbaarheid en veiligheid te waarborgen. Daarnaast verdient fietsverkeer prioriteit, met veilige en goed onderhouden fietspaden én maatregelen om fietsen aantrekkelijker te maken, zoals voldoende stallingen en oplaadpunten.

Veiligheid en doorstroming zijn ook van belang voor de Zuidelijke ontsluitingsweg (rondweg). We voegen hier leefbaarheid en behoud van het Puttense karakter aan toe. We sluiten dit hoofdstuk af met diverse lokale issues in het verkeer.

Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid is voor de SGP heel belangrijk, want ieder leven telt. De inzet is altijd om de verkeersstromen zo te geleiden dat iedereen op een zo veilig mogelijke manier kan deelnemen aan het verkeer. Het aantal auto's neemt nog steeds toe, met niet alleen druk op de wegen, maar ook op het parkeren. Steeds meer wordt op straat geparkeerd, denk aan de bedrijfsbusjes. De komst van elektrische fietsen, bakfietsen en fatbikes maakt dat we steeds meer ruimte nodig hebben en de snelheidsverschillen in het verkeer onderling toenemen.

Hoe minder het verkeer met elkaar in aanraking komt, hoe beter. Dat betekent in ieder geval buiten de bebouwde kom vrij liggende fietspaden, het tegengaan van snelheidsverschillen binnen de bebouwde kom en doorgaand verkeer zo veel mogelijk om de kom heen. Bij gevaarlijke oversteekplaatsen willen we via tunnels of rotondes bijdragen aan de veiligheid.

Optimale doorstroom

Een goede bereikbaarheid van ons dorp is essentieel – voor onze inwoners, onze ondernemers én de vele recreanten die jaarlijks genieten van alles wat onze gemeente te bieden heeft. Als fractie zetten wij ons daarom vol overtuiging in voor een duurzame en toekomstgerichte aanpak van de verkeersstructuur.

Dankzij een intensieve lobby en investering in de relatie met de provincie hebben we deze periode een aantal mooie resultaten bereikt. De provincie wil meebetalen en meewerken aan een rotonde bij de Hoofdlaan en waar de provincie aanvankelijk de Voorthuizerstraat gefaseerd wilde aanpakken, is na een intensieve en lobby besloten de weg toch in zijn geheel aan te pakken. Hiermee is vooral de veiligheid gediend. Tegelijk zetten meer rotondes en de verlaging van de snelheid op de Voorthuizerstraat de bereikbaarheid onder druk. Dat maakt de noodzaak voor een rondweg aan de zuidkant van Putten alleen maar groter.

Rondweg; bereikbaarheid met oog voor mens en omgeving

We begrijpen goed dat er in het dorp een brede wens leeft om vrachtverkeer uit de kern te weren. Ook wij willen dat onze dorpscentra leefbaar en veilig blijven. Tegelijkertijd staan we als gemeente voor flinke uitdagingen: er is groei, er komt meer verkeer, en het doorgaande verkeer moet goed en veilig om het dorp heen geleid worden.

Daarom pleiten wij voor de aanleg van een zuidelijke ontsluitingsweg, of rondweg. Deze nieuwe infrastructuur is noodzakelijk om ons dorp bereikbaar én leefbaar te houden. We realiseren ons echter dat dit ingrijpend kan zijn voor bewoners in het buitengebied waar deze weg mogelijk komt te liggen. Hun zorgen nemen wij serieus. Daarom hebben wij een aantal harde randvoorwaarden:

Zorgvuldige landschappelijke inpassing: de nieuwe weg moet zoveel mogelijk opgaan in het landschap. Waar mogelijk kiezen we voor een half verdiepte aanleg, zodat geluid en zichtbare impact worden beperkt. Onder een zorgvuldige inpassing hoort ook dat we oog hebben voor de natuurwaarden in het gebied.

Veilige oversteekplaatsen: wij willen goede, ongelijkvloerse oversteekmogelijkheden voor fietsers en wandelaars. Zo verbinden we woonwijken, natuur en agrarisch gebied op een veilige manier met elkaar.

Eerlijke compensatie: wie aantoonbare schade ondervindt, moet op een eerlijke en rechtvaardige manier worden gecompenseerd. Dat geldt zowel voor bewoners als agrariërs die mogelijk geraakt worden in hun bedrijfsvoering.

Oog voor de agrarische sector: als de aanleg van de weg landbouwgronden doorsnijdt, moet worden gekeken naar passende oplossingen zoals ruilverkaveling. Zo houden we de agrarische structuur zoveel mogelijk in stand.

Slimme fasering en duidelijke keuzes: we maken heldere keuzes in de volgorde van aanpak, zodat er zo min mogelijk overlast is voor bewoners, bedrijven en bezoekers. We beginnen met het gedeelte tussen de Nijkerkerstraat en de Roosendaalseweg. Dit is belangrijk in verband met de aanleg van de woonwijk Halvinkhuizen en het bedrijventerrein Henslare. We takken aan de ene kant aan op de rotonde bij de Hersteld Hervormde Kerk en aan de andere kant is dit afhankelijk van het tracé-onderzoek voor het tweede gedeelte tot aan de Voorthuizerstraat.

Financiën: een rondweg kost geld. Waar het Rijk en de provincie het bouwen van woningen belangrijk vinden en met de regio's een woondeal sluit, kan het niet zo zijn dat het Rijk en de provincie geen financiële middelen beschikbaar stellen. Zonder een goede infrastructuur kunnen er geen woningen of bedrijven worden gebouwd. We zetten onze lobby bij provincie en Rijk voort. Tegelijk houden we er serieus rekening mee dat een groot deel door de gemeente gedragen moet worden. Als SGP vinden we dat op dit punt nog onvoldoende duidelijkheid bestaat. We hechten aan een gezonde financiële positie en dat kan maken dat we keuzes moeten maken met betrekking tot andere ambities.

Doorstroombaan: de rondweg is noodzakelijk om het verkeer in het centrum terug te dringen (denk aan de Harderijkerstraat) en noodzakelijk om het verkeer van de woonwijk Halvinkhuizen en van bedrijventerrein Henslaren af te wikkelen. Wanneer we de kaart van Putten bekijken zien we in het oosten bos, in het noorden grondgebied van de gemeente Ermelo en vormt aan de westkant de spoorlijn een barrière naar het randmeer en het buitengebied. Het lijkt logisch om nieuwe ontwikkelingen aan de zuidkant te laten plaatsvinden. We willen hierbij wel aan de Puttense kant van de rondweg blijven.

Tracé en leefbaarheid: bovenstaande randvoorwaarden zijn voor ons harde eisen. Hierbij is nog wel belangrijk en misschien wel het belangrijkste dat de sociale gevolgen ook goed in beeld zijn. Dat de bewoners van de omgeving elkaar nog steeds goed kunnen bereiken en veilig naar huis, naar school, naar de kerk, naar hun werk, naar familie en naar elkaar kunnen. De gemeenteraad heeft opdracht gegeven voor nader onderzoek naar het voorkeustracé. Dat is ook ons vertrekpunt. De weg moet voldoende naar het zuiden liggen om als rondweg te kunnen fungeren, maar hoe noordelijker hoe beter om het buitengebied te sparen.

Conclusie: Onze visie is helder: een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling betekent verandering en dit betekent dat individuele belangen geraakt worden. We sluiten daarvoor niet onze ogen. Bereikbaarheid mag nooit ten koste gaan van leefbaarheid. Wij geloven dat het kan – met een eerlijk proces, oog voor detail en ruimte voor maatwerk. Dáár zetten wij ons als fractie voor in.

Openbaar vervoer

Voor het openbaar vervoer werken we samen met Noord-Veluwe bereikbaar met gemeentes van Nijkerk tot Oldebroek. Zowel de A28 als de trein richting Amersfoort staan daar op de agenda. Harderwijk wil graag intercitystation worden en in 2025 lijken daarvoor goede stappen gezet. De spitsrein tussen Amersfoort en Harderwijk is weer terug; dat vergroot de bereikbaarheid van ons dorp en de rol van OV daarin. We juichen dat toe.

De huidige buslijnen richting Barneveld, Amersfoort, Harderwijk en Ede willen we behouden. In ieder geval één van deze lijnen moet het station blijven aandoen.

Veiligheid en doorstroming langs spoor, A28 en provinciale weg

Door de in dit hoofdstuk geschetste ontwikkelingen als een extra rotonde op de Rijksweg, de verlaging van de snelheid op de Voorthuizerstraat naar 60 km/u, meer treinverkeer waardoor de overgangen vaker dicht zijn en de algehele toename van het autoverkeer zonder dat de infra als de A28 daarop is aangepast, staat de bereikbaarheid onder druk. We zien dit vooral op de weg richting Nijkerk.

Een tunnel bij de spoorwegovergang Nijkerkerstraat

Door diverse oorzaken dreigt het verkeer op de Nijkerkerstraat verder vast te lopen. Verkeer moet niet lopen maar rollen. De spitsrein tussen Amersfoort en Harderwijk is 's ochtends en 's avonds weer terug en daar komt mogelijk een intercitystation in Harderwijk bij; we bouwen een grote wijk in Halvinkhuizen (1.300 woningen bovenop de 10.000 woningen in Putten nu), wil Nijkerk een grote wijk bouwen bij de grens met Putten

en leggen we een bedrijventerrein aan bij Henslare. Nu al is het verkeer naar Nijkerk in de spits een bottleneck. We willen daarom graag de mogelijkheid van een tunnel onderzoeken. Voor de doorstroming, bereikbaarheid en veiligheid een win-win situatie. Bijzondere aandacht daarbij verdient de veiligheid bij school Hoef. Ook de kruisingen met de Arkemheenseweg, Hooiweg en Broekermolenweg vragen aandacht. In de spits is het vanaf deze wegen vrijwel onmogelijk de Nijkerkerstraat op te komen.

De rotonde bij de Hoofdlaan

De afgelopen jaren is er stevig gelobbyd en er is een akkoord met de provincie bereikt over de aanleg van een rotonde. Nu dit besluit er ligt moeten we doorpakken. De laatste plannen spreken over een realisatie voor eind 2027. We reserveren hiervoor geld en geven met voorrang medewerking aan de benodigde ruimtelijke procedures. We zijn nog wel kritisch op de kosten.

A28, A30 en aanpak Hoevelaken

We blijven ons inzetten voor de aanpak van de diverse snelwegen en knooppunt Hoevelaken. We doen dit in regionaal verband met de Noord-Veluwe en de Foodvalley.

Overige lokale issues

Naast een rondweg en de aanpak van provinciale wegen zijn er ook lokale onderwerpen. Die gaan niet alleen over auto's. Het gebruik van de fiets verdient extra aandacht. We hebben al geïnvesteerd in een veilige fietsverbinding naar het strand en langs de Waterweg, de provincie pakt de Voorthuizerstraat aan en er komt een betere oversteek bij de Hoofdlaan.

De Engweg

Zelf gaan we ook aan de slag. Veel inwoners ervaren de Engweg als een gevaarlijke weg, juist ook met de fiets. Dit is al langer zo; de Engweg stond vier jaar geleden al op een prominente plaats in ons verkiezingsprogramma en is in de gemeenteraad aan de orde geweest onder andere in het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP). Er zijn plannen, maar tot uitvoering is het nog niet gekomen. We zijn wel blij met de nieuwe verkeersborden voor ouderen bij Elim en de Schouw, maar wat ons betreft is dat nog maar het begin. We pakken dit per direct verder op.

Fietspad naar het station

We maken het fietspad door Husselerveld af en zorgen zo voor een veilige verbinding van het dorp naar het station.

Verkeersluw centrum

De gemeenteraad heeft gekozen voor een verkeersluw centrum. We geven ruim baan aan het winkelend publiek; dat draagt bij aan de beleving en komt het winkelcentrum ten goede. We vinden het wel belangrijk dat iedereen, ook degene die niet zo goed ter been zijn, in het centrum terecht kan. Met de mogelijkheid voor auto's tot 11 uur denken wij een goede oplossing te hebben gevonden. We willen na 11 uur ook ruimte blijven bieden voor de fiets en de scootmobiel. In het nieuwe centrum is de fietser te gast en moet deze dus voorrang geven aan wandelend publiek. We monitoren of dit werkt.

Parkeren voor de fiets

Bij de herinrichting van het winkelcentrum die zojuist is afgerond zijn er extra plaatsen voor fiets parkeren en extra laadpalen gerealiseerd. We monitoren of dit voldoende is en staan open voor de mogelijkheid van een extra fietsenstalling in een leegstaand pand.

Parkeren voor de auto blijft gratis

Het gratis parkeren voor auto's is één van de redenen waarom veel mensen uit de omgeving in Putten komen winkelen of boodschappen komen doen. Ook voor onze eigen inwoners is het prettig. We zorgen voor een goede parkeerroute met een duidelijke bewegwijzering.

Geen drempels

Veiligheid is belangrijk; daar doen we geen concessies aan. Dat betekent dat er soms snelheidsbeperkende maatregelen moeten worden genomen. We zoeken daarbij andere oplossingen dan drempels. Drempels veroorzaken veel irritatie, trillingen en geluidsoverlast.

Veiligheid rond scholen

De gemeenteraad heeft in 2025 een nieuw integraal huisvestingsplan voor scholen vastgesteld. Scholen groeien uit hun jasje of willen naar een nieuwe locatie. We besteden bijzondere aandacht aan de verkeersveiligheid. Ieder kind moet veilig naar school kunnen.

Laadpalenvisie

De gemeenteraad heeft een laadpalenvisie vastgesteld. Hiermee is voor de komende jaren ruimte gereserveerd door heel Putten in voor laadpalen.

Concreet voor nu:

- De SGP is voor een rondweg aan de zuidkant van Putten. Die is onmisbaar voor de bereikbaarheid en nodig om het verkeer in de bebouwde kom te verminderen.
- De rondweg moet zuidelijk genoeg om als rondweg te kunnen functioneren. Hoe verder naar het noorden hoe beter om het buitengebied te sparen en zo groot mogelijk te houden.
- Bereikbaarheid mag nooit ten koste gaan van leefbaarheid. We stellen daarom randvoorwaarden aan de aanleg, inpassing en tegemoetkoming van omwonenden waaronder agrariërs.
- De gemeenteraad heeft in 2024 een Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan vastgesteld. We voeren dat de komende jaren uit.
- Doorgaande wegen blijven in principe 50 km/h, tenzij verkeersveiligheid anders vereist. In woonwijken geldt een maximumsnelheid van 30 km/h.
- We zetten in op het behoud van de huidige OV-verbindingen, lees bus. Voor de trein lobbyen we mee voor een intercitystation in Harderwijk.
- We willen een tunnel bij de spoorwegovergang aan de Nijkerkerstraat.
- Fietsveiligheid krijgt de komende 4 jaar meer aandacht, denk aan de Engweg en een route naar het station.
- Er komen (voldoende/meer) oplaadpunten voor elektrische fietsen in het centrum. Ook willen we voldoende (beveiligde) fietsenstallingen.

5. Economie

De SGP zet zich in voor een gezonde economie die voorziet in ons levensonderhoud en bijdraagt aan het welzijn van de samenleving. Vanuit het Bijbelse rentmeesterschap zien we de verantwoordelijkheid om economische ontwikkeling in balans te laten zijn met zorg voor de schepping. Waar mogelijk streven we naar economische groei met circulaire middelen en duurzame oplossingen. We schetsen in dit hoofdstuk onze visie op de arbeidsmarkt en stellen daarna de diverse sectoren en onderwerpen aan de orde.

Visie op de arbeidsmarkt

De SGP wil de lokale economie stimuleren om werkgelegenheid voor onze inwoners te creëren. Het gemiddeld aantal arbeidsplaatsen per hoofd van de bevolking in Putten is lager dan gemiddeld in Nederland. We willen dit verbeteren. Het is belangrijk dat er voldoende werkgelegenheid is, ook in Putten zelf. Op die manier bieden we jongeren kansen om in Putten te blijven wonen en werken. We doen dit onder meer door het aanleggen van nieuwe hectares bedrijventerrein en geven hierbij voorrang aan lokale ondernemers.

Naast het midden- en kleinbedrijf (mkb) zijn de agrariërs met de sectoren er omheen en de recreatiesector voor Putten beeldbepalend. We willen die sectoren zo sterk mogelijk houden.

Naast een rol voor ons als overheid verwacht de SGP van de lokale bedrijven dat zij zelf hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen. Het is mooi dat in 2025 een Puttens bedrijf beloond is met het PSO-certificaat (Prestatieladder Sociaal Ondernemen) en veel meer bedrijven voor sociaal ondernemen open staan. De werkloosheid en het aantal uitkeringen is in Putten ook veel lager dan gemiddeld in Nederland en op de Noord-Veluwe.

De afgelopen 4 jaar is stevig geïnvesteerd in relaties en overleg met de bedrijvenkring, de winkeliersvereniging, de vastgoedeigenaren, de recreatieondernemers en de agrarische klankbordgroep. We zien dat het vertrouwen en de samenwerking groeit. Het heeft onder meer geleid tot een breed gedragen economische visie en herzien recreatiebeleid.

Ook de omgevingsvisie is substantieel aangepast door input van de agrariërs.

We zetten deze overleggen en samenwerking voort.

Belangrijk is om zowel betaald als niet-betaald werk te waarderen. De SGP vindt zorg, ondersteuning en vrijwilligerswerk essentieel voor het goed functioneren van de samenleving. Daarom moet vrijwilligerswerk gestimuleerd en meer gewaardeerd worden. Dit onderwerp raakt aan het sociaal domein en daarom gaan we er in hoofdstuk 6 nader op in.

Het belang van lokale economie en lokale bedrijven

Ondernemers en bedrijven zijn onmisbaar voor de lokale economie van Putten. Zij zorgen voor werkgelegenheid, innovatie en economische stabiliteit. Daarnaast vervullen veel Puttens bedrijven een bredere maatschappelijke rol. Niet alleen in het bieden van werk, maar ook door hun betrokkenheid en financiële ondersteuning van culturele en historische en maatschappelijke activiteiten. Daarmee dragen zij in belangrijke mate bij aan de samenhang, identiteit en leefbaarheid van het dorp.

Een gezonde economie vraagt om een evenwichtige arbeidsmarkt. De SGP hecht er aan dat Puttense inwoners bij voorkeur kunnen werken bij Puttense bedrijven. Dat versterkt de lokale economie en beperkt het onnodig forenzen en pendelen.

Stimuleren innovatie

Ondernemers onderkennen zelf als geen ander het belang van innovatie. Toch kan ook de overheid hier een rol spelen. De gemeente ondersteunt innovatie door ruimte te bieden binnen beleid en regelgeving en het beschikbaar stellen of helpen binnenhalen van subsidies. Ook stimuleert de gemeente samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en regio, waardoor meer kennis beschikbaar komt en ervaringen en best practices kunnen worden gedeeld en uitgewisseld. Dit gebeurt bijvoorbeeld al binnen het Landbouwnetwerk Foodvalley, maar verdient een bredere aanpak, ook in andere sectoren.

Triple-helix-samenwerking

We gaan lokaal meer investeren in de samenwerking met het onderwijs en de ondernemers. De eerste geslaagde Tech-dag eind september 2025, waarbij de leerlingen van alle groepen 7 van de basisscholen in Putten kennis maakten met techniek smaakt naar meer en vraagt om opvolging. We organiseren deze dag ook in 2026 en maken er wat ons betreft een traditie van. De samenwerking met onderwijs en ondernemers vraagt om betere inbedding in het beleid. Ook daarvoor zetten we ons de komende jaren in.

Puttense sectoren

Met de Tech sector is een voor Putten belangrijke sector genoemd. Wie denkt bij Putten verder niet aan de bouwsector, de agrarische sector en de recreatiesector. Die laatste twee komen hieronder afzonderlijk aan bod. Voor de bouwsector geldt hetzelfde als voor de Tech-sector. We willen het vakmanschap versterken via leer-werktrajecten in samenwerking met het onderwijs.

Bedrijventerreinen

Putten heeft meer dan 20 jaar geleden voor het laatst bedrijventerrein uitgegeven op de Hoge Eng. Dat is veel te lang en we merken nu de gevolgen. Bedrijven kunnen niet uitbreiden en veel zzp'ers zoeken hun heil in het buitengebied. De SGP is daarom blij dat er nu gewerkt wordt aan Henslare. Er loopt nog beroep bij de Raad van State, maar de SGP wil dat we ons goed voorbereiden en zo spoedig mogelijk grond kunnen uitgeven. We gaan in 2026 op zoek naar nieuw bedrijventerrein als opvolging van bedrijventerrein Henslare.

De huidige versnippering van bedrijventerreinen is een voorbeeld van hoe het niet moet. We zijn samen met de regio gestart met een inventarisatie van de bedrijven op de verschillende bedrijventerreinen en gaan werken aan een betere structurering.

Regionaal Programma Werklocaties en nieuwe locaties

In het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) dat door de provincie in 2025 is vastgesteld is voor Putten aanvullend 25 ha bedrijventerrein tot 2040 mogelijk. We willen die gaan invullen en denken daarbij vooral aan te sluiten bij bestaande bedrijventerreinen Henslare, Hoge Eng en Keizerswoert. We hebben niet de luxe om op voorhand locaties uit te sluiten, dus we staan ook open voor een geheel nieuwe locatie. Dat kan bijvoorbeeld langs de A28.

We staan daarbij open voor samenwerking met Ermelo dat bij Horst en Telgt een nieuw bedrijventerrein wil aanleggen. Wanneer er zicht komt op het realiseren van de rondweg kan het zoekgebied worden uitgebreid. Bereikbaarheid van de industrie- en bedrijventerreinen is voor ons een belangrijke voorwaarde; langs de rondweg en bij de A28 is die bereikbaarheid gegarandeerd. Op die manier blijft het dorp ook veilig, leefbaar en herkenbaar. De zoektocht naar nieuw bedrijventerrein doen we in nauwe samenspraak met de Puttense bedrijven en de bedrijvenkring.

Voedsel gerelateerde bedrijvigheid en voedselzekerheid

Voor het economisch profiel en nieuw aan te trekken bedrijven zetten we naast de bouw- en Tech sector in op food gerelateerde bedrijven. Voedselproductie en voedselzekerheid zijn onderwerpen die bij Putten passen. We zoeken hierin nadrukkelijk de samenwerking met de Food Valley, een regio die sterk is in voedselproductie. Afgelopen jaar is wethouder 't Jong voor het eerst met de regio Food Valley mee geweest naar Brussel (de European Days). Dat was in het bredere kader van Food NL, een samenwerking van 4 regio's. Naast de Food Valley ook Agrifood Capital, Fruitdelta Rivierenland en Greenport Venlo. Op deze schaal en maat kan je ook in Europa wat bereiken en valt er in Brussel wat te halen. Op het gebied van voedsel zetten we ook in op streekproducten en stimuleren we de korte keten.

We zijn in deze collegeperiode gestart met een aanpak Ambachtstraat. Al lang wordt er gesproken over het omkleuren van deze locatie naar wonen. We zien hoe langer hoe meer bedrijven die bereid zijn te verkassen en willen daar de komende jaren extra effort in stoppen. Waar ook op het voormalig Sligro-terrein stappen naar wonen wordt gezet is de noodzaak voor het realiseren van nieuw bedrijventerrein des te groter.

Puttense ondernemersgeest

Puttenaren zijn aanpakkers en ondernemend, we kennen 1700 zzp'ers. Wanneer zij en hun bedrijven groeien ligt de toekomst op het bedrijventerrein. Zo lang er nog geen nieuw bedrijventerrein is aangelegd staan we open voor tijdelijke oplossingen op andere locaties.

Parkmanagement

We stimuleren samenwerking op de verschillende parken. Daarom is parkmanagement verplicht voor ondernemers op Henslare en hebben we als gemeente een BIZ-verordening voor Hoge Eng vastgesteld die op 1 januari 2026 van kracht is geworden. We pakken komend jaar op vergelijkbare wijze door op Keizerswoert. Ieder bedrijf op de juiste plek is één van de speerpunten uit de in 2023 vastgestelde economische visie die we verder uitwerken.

Centrumaanpak, winkeliers en leegstand

De laatste jaren is de leegstand in Putten toegenomen. Ook al zijn "Putten modedorp" en de weekmarkt een begrip en ook al zien we op zaterdag veel inwoners uit omliggende plaatsen die vanwege de sfeer of om andere redenen zoals de zondagsrust bewust voor Putten kiezen. Ook geven de vele toeristen en recreanten een welkome impuls aan de lokale economie.

Maar het gaat niet vanzelf. In 2025 is het centrum vernieuwd. De straten zijn opnieuw gelegd, er zijn pleinen gecreëerd en auto's worden teruggedrongen. Ook zijn door de wethouder economie in 2025 gesprekken gestart met de winkeliersvereniging WCP en de Vereniging

van Pandeigenaren Putten (VVPP) om tot een centrumaanpak te komen en is subsidie verstrekt door de provincie. We willen deze aanpak doorzetten en in 2026 al concrete acties uitvoeren zoals het opstellen van een leegstandsverordening en het aantrekken van een centrummanager.

Maar we willen ook structureel blijven investeren in het centrum. Dit vraagt extra financiële middelen; naast een bijdrage van de overheid zullen vooral de ondernemers zelf ook een stap vooruit moeten zetten. Een BIZ is op de lange termijn ook voor het centrum het doel.

Recreatiesector en VVV

Door het consistente beleid van de afgelopen 10 jaar zien we de recreatiesector steeds krachtiger worden. Er zijn nieuwe en jonge ondernemers die willen investeren in hun park. Uit onderzoek van de VVP blijkt dat de recreatiesector jaarlijks voor een kleine 50 miljoen bijdraagt aan de Puttense economie. 80% daarvan komt van toeristen en recreanten, de overige 20% van parkeigenaren die investeringen in hun park doen en daarvoor gebruik maken van lokale ondernemers. We blijven daarom inzetten op sterke recreatieclusters in Krachtighuizen, Veenhuizerveld en Koudhoorn. Wonen en recreatie zijn elkaar bijtende activiteiten en willen we niet vermengen.

Buiten deze recreatieclusters zien we ook Nulde en Veluwe aan Zee als een toeristische ontvangstlocatie. Met Leisure Lands en de gemeente Ermelo hebben we in 2025 een samenwerkingsovereenkomst gesloten en met geld uit de regiodeal werken we samen om dit gebied een upgrade te geven. Naast bos en natuur heeft Putten ook water. Tegelijk willen we gewoon blijven doen en moet het passen bij de Puttense schaal en maat. De waterkant met het Groene Kruispunt moet ook mogelijkheden blijven bieden voor rust en ontspanning. De gebiedsvisie Nulde die in 2015 is vastgesteld is nu nog het uitgangspunt, maar gelet op de vele ontwikkelingen in dit gebied willen we een nieuwe visie opstellen.

De samenwerking met Vitale Vakantie Parken (VVP) en de OntwikkelingsMaatschappij Veluwse Vakantieparken (OMVV) zetten we door. Niet altijd slaagt de markt er in recreatie voor de lange termijn te behouden. We zien in omliggende gemeenten en met name in Ermelo dat de gemeente de grond van parken in eigendom heeft en de exploitatie aan recreatieondernemers verpacht. Hiermee heeft de gemeente grip op recreatie. We staan open voor deze aanpak in Putten. We blijven nauw samenwerken met de PROV, de vereniging van Puttense RecreatieOndernemers.

Op het gebied van recreatie en toerisme is naast de PROV een belangrijke rol weggelegd voor het VVV. We zijn blij met de nieuwe Toeristische Investeringsagenda 2026-2030 die samen met de sector en partners is opgesteld. In 2025 is de VVV-subsidie substantieel verhoogd. We houden de subsidie middels jaarlijkse indexatie op peil. Bij uitbreiding van taken en activiteiten kan de subsidie worden herzien.

Agrarische sector

Zelfstandige ondernemers, familiebedrijven en het midden- en kleinbedrijf vormen de ruggengraat van onze lokale economie. De agrariërs nemen in Putten een grote plaats in en

we willen hen die plek blijven geven. Zij zijn onmisbaar voor onze voedselvoorziening en leveren een waardevolle bijdrage aan natuurbeheer en landschapsbehoud.

De agrariërs verkeren al jaren in zwaar weer. Sinds de uitspraak van de Raad van State over de PAS in 2019 leven zij nu al 6 jaar in onzekerheid; er worden geen vergunningen verleend en er is onzekerheid over een investeringshorizon. Dit klemmt des te meer omdat de sector staat te popelen om te investeren. Met die investering kan tegemoet gekomen worden aan de wens om te verduurzamen en stikstof te reduceren, maar omdat geen vergunningen worden verleend staat de sector op slot. De onzekerheid raakt hen niet alleen zakelijk, maar is ook persoonlijk voelbaar. Het kan zo niet verder; het is tijd om weer stappen te zetten.

We ondersteunen de beweging van sturing op neerslag (KDW) naar sturing op emissie. Ook sturen we op regelgeving voor lange termijn. Daarmee kan weer geïnvesteerd worden. Boeren mogen ook gehouden worden aan de doelen. Randvoorwaardelijk daarbij is dat de doelen haalbaar zijn. We willen (samen met de Food Valley) met de diverse sectoren in gesprek om de doelen te bepalen. In hoofdstuk 9 van dit verkiezingsprogramma besteden we meer aandacht aan het stikstofvraagstuk en in H10 aan functieverandering.

Arbeidsmarktregio

Als Putten participeren we binnen de arbeidsmarktregio Veluwe Stedendriehoek. Een samenwerking van 12 gemeenten van Zeewolde tot Brummen en van Putten tot Zutphen. Ook diverse organisaties waaronder vakbonden en onderwijsinstellingen maken deel uit van de regio. Een wettelijk verplichte organisatie waarbij iedereen uit de regio terecht kan voor ondersteuning, advies en inspiratie over werk, (om)scholing en/of loopbaanadvies. Of je nu student bent, een baan hebt of zoekt, een uitkering hebt of ondernemer bent, iedereen kan hier terecht.

We zien in de praktijk dat de afstand tussen Putten en Brummen letterlijk en figuurlijk groot is. Het is een grote organisatie en het is in de praktijk lastig gebleken financiële middelen en activiteiten naar onze regio te halen. Bestuurders van FNV, VNO-NCW, SBB, UWV staan net als wethouders op afstand van de praktijk. We zien marktpartijen als de bedrijvenkringen en een Veluweportaal gemakkelijker werkgevers bereiken. De arbeidsmarktregio moet wat ons betreft een netwerk zijn gericht op praktische uitvoering. Gemeenten moeten niet alleen vertegenwoordigd zijn via de wethouders participatie, maar ook via wethouders economie.

We willen ons in 2026 oriënteren op de arbeidsmarktregio's om ons heen. Hoe zijn die georganiseerd en bieden die betere kansen? Denk hierbij aan Amersfoort (waar Nijkerk deel van uitmaakt) of de Food Valley. Amersfoort en de Food Valley liggen veel dichterbij dan de stedendriehoek. Dat bevordert ook de samenwerking tussen bedrijven en het onderwijs. We trekken hierbij op met Ermelo, Harderwijk en Zeewolde, maar durven ook zelf een keuze te maken.

Concreet:

- Ondernemers worden gezien als economische en maatschappelijke dragers van Putten en krijgen ruimte om te ondernemen
- We realiseren bedrijventerrein Henslare en gaan al in 2026 op zoek naar nieuw bedrijventerrein
- We willen meer arbeidsplaatsen per hoofd van de bevolking
- We bevorderen samenwerking en organisatiegraad van bedrijven middels parkmanagement en bij voorkeur een BIZ
- De gemeente ondersteunt innovatie van bedrijven door ruimte te bieden binnen beleid en regelgeving en het beschikbaar stellen of helpen binnenhalen van subsidies. Ook stimuleert de gemeente kennisuitwisseling en het delen van best practices.
- De gemeente ondersteunt innovatie door ruimte te bieden binnen beleid en regelgeving en het beschikbaar stellen of helpen binnenhalen van subsidies.
- We zetten een breed centrumprogramma op om leegstand tegen te gaan en Putten voor de langere termijn op de kaart te houden
- Bij de centraanpak zien we een rol voor een centrummanager en de VVV.
- We behouden en versterken onze recreatieclusters; we versterken de recreatie aan de waterkant
- We zetten in op behoud van de agrarische sector zo mogelijk ook in omvang
- Voedselproductie en voedselzekerheid zijn belangrijke pijlers in ons economische profiel
- De gemeente behoudt de functie van bedrijfscontactfunctionaris die bedrijven helpt met al hun vragen en problemen.
- Streekeconomie krijgt blijvende aandacht, zodat regionale producten en samenwerkingen verder kunnen floreren.
- De gemeente ondersteunt, waar mogelijk, agrariërs die (deels) stoppen met hun bedrijfsactiviteiten bij het ontwikkelen van nieuwe of aanvullende economische activiteiten.
- We zorgen voor betere vertegenwoordiging in de arbeidsmarktregio met een wethouder economie en oriënteren ons op een overstap naar een regio die dichterbij Putten ligt zoals Amersfoort of de Foodvalley.
- De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt wordt gestimuleerd via losse projecten als de Tech-beleefdag in september en verankerd in beleid

6. Sociaal domein

De SGP vindt het belangrijk dat iedereen mee moet kunnen doen in de samenleving. Gelukkig gaat het met de meeste inwoners goed en zijn ze zelfredzaam. Maar dit lukt niet iedereen. Inwoners die daarbij hulp nodig hebben verdienen zorg, ondersteuning en bescherming. De SGP heeft bijzonder aandacht voor de mensen die het niet zelf redden. Kerken, scholen en maatschappelijke instellingen spelen hierin een belangrijke rol en worden intensief betrokken bij het gemeentelijke beleid.

Inclusieve samenleving

De SGP staat voor een inclusieve samenleving. In die samenleving is voor iedereen plaats. Weliswaar beslist de meerderheid van helft plus één, maar we houden rekening met elkaar en dit betekent niet dat de helft min één zich niet kan ontplooien en zich hetzelfde moet gedragen als de helft plus één. Het gelijkheid denken in ons land slaat om in dwang en ontnemt alle variatie en kleur en maakt alles grijs.

Als SGP benadrukken we het belang van verschillen. Dat betekent ruimte bieden en tolerant zijn, juist ook wanneer het tegen je eigen overtuiging ingaat. De SGP heeft daarom oog voor minderheden in wat voor opzicht dan ook en u daar mag u ons op aanspreken. In dit hoofdstuk van het verkiezingsprogramma aandacht voor hen die niet tot de meerderheid behoren, niet zelfredzaam zijn en een steun in de rug van ons als overheid en ons als samenleving nodig hebben.

Inclusie: elke dag de vlag

Voor ons is dit heel belangrijk en daarmee een speerpunt: de overheid is er voor iedereen en de overheid behandelt iedereen gelijk. Dat vonden we vier jaar geleden, dat vinden we nog. We herhalen daarom de tekst uit ons vorige verkiezingsprogramma:

Op het gemeentehuis wappert dag en nacht de Nederlandse vlag. De driekleur die ons bij al onze verschillen verbindt; iedere Puttenaar mag er zijn, of je nu behoort tot de meerderheid of een minderheid op wat voor vlak dan ook. Voor ons is iedereen zonder uitzondering gelijk: je bent niet een statushouder, een persoon met een handicap, een persoon met een bepaalde seksuele voorkeur, een (on)gevaccineerde, maar een mens. En voor iedereen wappert elke dag de Nederlandse vlag.

Nu, vier jaar later, kunnen we het niet beter zeggen. Ieder leven is intrinsiek waardevol. Daarom wijst de SGP geweld en discriminatie in elke vorm af. We hebben oog voor kwetsbare groepen en ondersteunen initiatieven die hun veiligheid vergroten. Daarbij verdient de aanpak van antisemitisme extra aandacht. We zien dat de Jodenhaat sterk toeneemt en wordt genormaliseerd of zelfs niet meer als zodanig wordt benoemd. We vinden dat hier stevig tegen opgetreden moet worden.

We hebben de afgelopen vier jaar veel aandacht aan het thema inclusie besteed en veel bereikt. Voor een uitgebreid overzicht verwijzen we naar ons overzicht aan het begin van dit verkiezingsprogramma. Het blijft een zoektocht hoe we nog meer kunnen doen. We willen daar het inclusiepanel meer bij betrekken. Kunnen we nog meer concrete punten aanpakken? Tegelijk willen we nuchter zijn. Niet altijd kan alles voor iedereen.

We doen niet mee aan symboolpolitiek en hijsen geen andere vlaggen en verlichten geen gemeentelijke objecten. Of het nu de regenboogvlag, een Israëliëse vlag of een Oekraïense vlag, of wat voor vlag ook maar is. De Nederlandse vlag zegt simpelweg 365 dagen in het jaar, wij zijn er voor u!

Jeugd en gezin

Als in een gezin liefde woont, bloeien vaders, moeders en kinderen op. De overheid moet het gezin daarom koesteren en beschermen. Helaas gebeurt dat nu nauwelijks. Het individu – en dus niet het gezin – vormt vaak het uitgangspunt van (landelijk) beleid. De SGP wil het gezin juist weer in ere herstellen. Uit wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat kinderen in stabiele thuissituaties het op alle fronten beter doen dan kinderen die dat missen. Ze presteren beter op school, vallen minder uit, zijn beter bestand tegen de verleidingen van verslavingen, doen minder een beroep op jeugdhulp, voelen zich gelukkiger en hebben minder medische en psychische klachten. Hun welzijn is hoger. We mogen hiervoor onze ogen niet sluiten en niet wegkijken. Net zo goed als dat minder schermtijd gezond is voor jongeren en steeds meer scholen het gebruik van mobieltjes in lessen en pauzes verbieden is een stabiele thuissituatie goed voor jongeren. Dat mag ons wat waard zijn.

We maken ons grote zorgen over de jongeren met wie het niet goed gaat. We hechten aan de primaire verantwoordelijkheid van ouders voor de opvoeding en het opgroeien van hun kinderen. De SGP vindt dat er bij jeugdhulp in het algemeen te veel van de gemeente wordt verwacht. De moderne trend is dat iedereen succesvol moet worden. Het leven is echter niet maakbaar. Bij de geringste tegenslag of afwijking is niet direct professionele hulp nodig. De gemeente moet zich meer inzetten voor het versterken van de eigen kracht en regie van jongeren en hun gezin. In Putten hebben we hier sinds de ombuigingen in 2019 al veel ervaring mee. We zetten dit beleid voort.

Kinderen met gescheiden ouders zijn helaas oververtegenwoordigd in alle vormen van jeugdhulp. De maatschappelijke gevolgen van scheidingen zijn gigantisch. Toch kijkt de politiek vaak weg van deze rauwe realiteit. Dit taboe moet worden doorbroken om kinderen, ouders en de samenleving verder te helpen. Het is cruciaal dat de gemeente investeert in het versterken van relaties en het voorkómen van (v)chtscheidingen.

We maken ons daarnaast zorgen over het aantal suïcidepogingen onder jongeren. De wet integrale suïcidepreventie die per 1 januari 2026 ingaat legt meer verantwoordelijkheden en mogelijkheden neer bij de gemeente. We pakken dit zo snel mogelijk op.

Demografische ontwikkeling

Er worden in Nederland de laatste decennia steeds minder kinderen geboren.

Het aantal geboorten daalt gemiddelde kindertal per vrouw ligt nu rond de 1,4. Voor een evenwichtiger samenstelling van de bevolking zou dit tenminste 1,9 kind per vrouw moeten zijn. De scherpe daling sinds 2010 komt door allerlei oorzaken, zoals de grotere onzekerheid bij opvoeders, de voorrang die een goede carrière krijgt, de nadruk op individuele autonomie en onzekerheid bij jongeren over de toekomst. Ook het gestegen aantal abortussen vermindert het aantal levend pasgeborenen. Verder draagt de sociaal-culturele norm van (maximaal) twee kinderen per gezin bij aan de ontgroening (en vergrijzing) van onze samenleving.

Als lokale overheid hebben we weinig invloed op deze grote ontwikkelingen en de SGP wil al helemaal niet dat de overheid aandrang uitoefent op het al dan niet krijgen van kinderen. Wel vindt de SGP dat de overheid waar mogelijk belemmeringen moet wegnemen die jonge mensen ervaren, waardoor zij minder kinderen krijgen dan zij wensen. De SGP vindt het belangrijk dat onze samenleving uitstraalt dat kinderen welkom zijn en dat jonge ouders op steun kunnen rekenen.

We steunen net als 4 jaar geleden het programma Kansrijke Start. Het is belangrijk om gezinnen in een kwetsbare situatie beter te ondersteunen gedurende de eerste 1000 dagen van hun kind. Dit programma biedt mogelijkheden om hieraan invulling te geven. Ook willen we meer invulling geven aan OKO (opgroeien in een kansrijke omgeving). Het is van groot belang naast de ouders de verdere omgeving te betrekken bij de opvoeding van jongeren. Vriendengroepen, kerken, scholen en maatschappelijke instellingen hebben een belangrijke rol.

Zorg en welzijn en wet maatschappelijk ondersteuning

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) legt de verantwoordelijkheid bij inwoners, maar de gemeente ondersteunt met zorg, begeleiding en hulp aan huis. Vrijwilligers en mantelzorgers zijn hierbij onmisbaar en verdienen actieve ondersteuning.

In maart 2023 heeft de gemeenteraad het Meerjarenplan Samenleving vastgesteld. Dit plan is tot stand gekomen na verschillende bijeenkomsten met inwoners, maatschappelijk partners en medewerkers van de gemeente; het plan wordt daarmee breed gedragen. We vinden het belangrijk niet te beslissen voor en over de inwoners, maar met de inwoners.

Het plan loopt tot en met 2027 en bevat 4 pijlers:

- 1) Hoe bevorderen we kansengelijkheid?
- 2) Hoe zorgen we ervoor dat iedereen volwaardig mee kan doen in de samenleving?
- 3) Hoe zorgen we ervoor dat mensen gezond kunnen leven in Putten?
- 4) Hoe spelen we in op de vergrijzing in Putten?

Vanzelfsprekend voeren we de komende jaren dit plan verder uit. Randvoorwaarden en kaders zijn hierbij: de sociale basis op orde, buurtgericht werken en we houden het zo éénvoudig mogelijk. Uiteraard gaan we dit plan over 2 jaar evalueren en een vervolg geven.

Werk, betaald en onbetaald, inkomen en arbeidsmarkt

De SGP wil economische activiteiten stimuleren, maar trekt daarbij ook grenzen. Werk is geen doel op zichzelf, maar een uitwerking van de Goddelijke opdracht om de aarde te beheren. De arbeidsparticipatie moet dan ook niet met allerlei regelingen koste wat kost worden opgevoerd. Wel is iedereen zelf verantwoordelijk voor zijn of haar inkomen en mag het werk zich richten op het verwerven van inkomen en beloning naar prestatie. Wie niet in staat is zelf inkomen te verwerven mag rekenen op steun van de gemeente. Degene die werkt, voorziet niet alleen in het eigen inkomen en levert niet alleen een arbeidsprestatie, maar heeft ook de mogelijkheid bij te dragen aan de maatschappij door giften en diaconaat.

Niet alleen betaald werk is waardevol. Ook onbetaald werk draagt bij aan de samenleving. De SGP erkent de grote waarde van vrijwilligerswerk, mantelzorg en zorg, en beschouwt deze als even belangrijk en gelijkwaardig. De waarde van vrijwilligers, mantelzorgers en ouders die bewust thuis blijven voor hun kinderen is onbetaalbaar. De mantelzorgers verdienen niet alleen een blijk van waardering, maar ook ondersteuning.

De SGP heeft een groot hart voor mensen die door omstandigheden niet kunnen werken. Mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt (langdurig werklozen, gehandicapten, bijstandsgerechtigden) worden door de gemeente actief geholpen. Daarbij werkt de gemeente nauw samen met werkgevers in de gemeente en regio, waaronder de Inclusief Groep. Door de goede contacten met de lokale werkgevers zijn er in Putten ook kansen voor mensen met een wat grotere afstand tot de arbeidsmarkt. We houden daarom onze eigen arbeidsmakelaar in dienst.

Burgers die van een wettelijk sociaal minimum moeten rondkomen, hebben het zwaar. Zij kunnen bij de SGP rekenen op een ruimhartig minimebeleid. De SGP wil alle wettelijke mogelijkheden maximaal benutten. Hierbij wil de SGP ook op zoek naar mogelijkheden voor eenverdieners en gezinnen. In het landelijke belastingstelsel worden tweeverdieners stelselmatig bevoordeeld en door de vele toeslagregelingen hebben ook of juist mensen met een inkomen tot modaal het financieel niet of nauwelijks beter dan minima. Binnen de relatief beperkte mogelijkheden die de gemeente heeft zoeken we naar maximale ruimte.

Asielzoekers en statushouders

De instroom van vluchtelingen stelt de gemeente voor uitdagingen. De Bijbel is helder over gastvrijheid naar vluchtelingen. Tegelijk ligt er ook de opdracht om te doen wat verstandig is. De opvang van vluchtelingen moet in balans zijn met de belangen van onze inwoners.

Als lokale overheid zijn we loyaal aan het landelijke en provinciale beleid. De opgaven die vanuit Den Haag op ons bordje gelegd worden zijn niettemin groot. Voor statushouders geldt onverminderd dat we hun een veilige plaats in onze Puttense samenleving willen bieden waarin ze er helemaal bij horen en dat gaat verder dan een woning. Gezien de grote aantallen statushouders de laatste jaren is het niet reëel hen in één keer in een woning te plaatsen. Tijdelijke huisvesting kan hier uitkomst bieden.

We schrappen de voorrang van statushouders bij het krijgen van huisvesting. Er zijn niet voldoende woningen. De druk op de woningmarkt is groot en Puttense jongeren en woningzoekende komen onvoldoende aan bod. De consequentie van het handhaven van de voorrang is dat je geen nieuwe asielzoekers en statushouders meer in Nederland kunt binnenlaten. We vinden dat onwenselijk. Wie vlucht voor gevaar vanwege vervolging op basis van religie, seksuele geaardheid of welke grond van discriminatoire aard dan ook, moet in ons land plaats zijn. Daarom kiezen we voor het schrappen van de voorrang. We schrappen de voorrang overigens niet alleen voor statushouders, maar voor alle groepen die nu nog voorrang krijgen zonder dat dit wettelijk verplicht is. Op die manier creëren we lucht voor de reguliere woningzoekenden en Puttense starters. Om te kunnen voldoen aan de wettelijke opgaven en taakstelling maken we werk van een tussenvoorziening waar bijvoorbeeld statushouders tijdelijk wonen, maar ook Puttense woningzoekers terecht kunnen. Een goed en geslaagd voorbeeld zien we bij onze burens in Nijkerk via het "wonen bij Jaap".

Statushouders hebben net als ieder ander ook een eigen verantwoordelijkheid en er mag en moet van hen ook veel inspanning gevraagd worden. De laatste jaren is het moeilijk gebleken hierin stappen te zetten en bestaat het gevaar dat zij aan de zijlijn blijven staan. De SGP wil de komende jaren inzetten op de integratie met verplichtingen over en weer en hiervoor duidelijke afspraken maken met organisaties die bij de uitvoering worden betrokken.

Op dit moment geldt de Spreidingswet (nog). Dit betekent dat we als Putten ook een opgave hebben in de opvang van asielzoekers. De afgelopen jaren zijn er diverse locaties voorgesteld aan het COA, maar hun conclusie is dat Putten geen geschikte locaties heeft. De opgave blijft. Intussen staan we open voor (tijdelijke) initiatieven die vanuit de samenleving of het bedrijfsleven komen. Zo hebben we zowel in 2024-2025 als in 2025-2026 ruimte geboden aan het Postiljon om van het najaar tot in het voorjaar tijdelijk asielzoekers te huisvesten. We staan open voor continuering de komende jaren.

Sinds jaar en dag vangen we in Putten veel Oekraïners op; zowel particulier als in de gemeentelijke opvang in de Hof van Putten. We continueren dit zo lang als nodig en willen ook op dit punt aan landelijke wet- en regelgeving en taakstelling voldoen.

Concreet:

- De gemeente zet zich in voor een inclusieve samenleving
- De gemeente kiest voor een brede aanpak van inclusie, waarin aandacht is voor de hele samenleving zonder nadruk op specifieke groepen of thema's.
- Inclusiebeleid richt zich op toegankelijkheid van publieke gebouwen, digitale diensten en openbare ruimtes, zodat iedereen kan meedoen.
- De gemeente stimuleert ondernemers om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen en biedt hierbij ondersteuning.
- De gemeente ontwikkelt positief lokaal gezinsbeleid en bundelt de ondersteuning voor jeugd en gezin in een gemeenschappelijk loket.
- De gemeente geeft prioriteit aan het versterken van relaties en preventie van (v)echtscheidingen. Er komt een laagdrempelig loket voor hulpvragen over relaties, huwelijk en gezin. Relatieondersteuning wordt gratis beschikbaar gesteld.
- We gaan door met het Meerjarenplan Samenleving
- We gaan door met Kansrijke Start
- We rollen OKO (opgroeien in een kansrijke omgeving) verder uit
- Een ruimhartig minimabeleid omvat kwijtschelding van belastingen, bijzondere bijstand en ziektekostenverzekeringen.
- De gemeente zorgt dat het recht op keuzevrijheid van zorgvragers wordt gewaarborgd, zodat zij zorg krijgen die aansluit bij hun levensovertuiging.
- Zelfdoding is doodsoorzaak nummer 1 onder jongeren. De gemeente gaat actief aan de slag met uitvoering van de Wet integrale suïcidepreventie.
- Jongeren die niet thuis kunnen wonen, worden zoveel mogelijk opgevangen in een gezinshuis of pleeggezin.
- Pleegouders en gezinshuisouders worden actief ondersteund en gestimuleerd.
- Onbetaald werk door vrijwilligers en mantelzorgers is onbetaalbaar; we behouden de jaarlijkse mantelzorgwaardering
- We tonen christelijke barmhartigheid voor vluchtelingen en statushouders.
- We voldoen aan wettelijke opgaven voor statushouders, Oekraïners en asielzoekers
- De voorrang van statushouders bij huisvesting, net als van andere groepen die geen wettelijk recht op voorrang hebben, wordt geschrapt. We maken daarom werk van tussentijdse oplossingen; een goed voorbeeld is wonen bij Jaap in onze buurgemeente Nijkerk.
- We stimuleren betrokkenheid van kerken en vrijwilligers bij de opvang en integratie van statushouders, bijvoorbeeld door hulp bij het vinden van werk, onderwijs en sociale activiteiten.
- De gemeente zoekt actief de samenwerking met kerkgenootschappen en vrijwilligersorganisaties bij thema's als armoedebestrijding, eenzaamheid, zorg voor kwetsbaren en maatschappelijke opvang. Hun netwerk en betrokkenheid worden benut en kunnen daardoor een betekenisvolle bijdrage leveren.

7. Onderwijs

Goed onderwijs is essentieel voor de ontwikkeling van onze kinderen, van inwoners en de samenleving als geheel. Het Rijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs, maar de gemeente speelt een belangrijke rol in het scheppen van randvoorwaarden. Denk aan leerlingenvervoer, onderwijshuisvesting en het tegengaan van onderwijsachterstanden. De SGP hecht veel waarde aan betrokkenheid bij lokaal onderwijs, waarbij de vrijheid van onderwijs absoluut leidend blijft.

Onderwijshuisvesting en vervoer

Schoolgebouwen

De gemeente is verantwoordelijk voor de bekostiging van (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding van scholen. Goede huisvesting biedt een gezonde en veilige leeromgeving en sluit aan bij de behoeften van scholen en leerlingen.

In 2024 is door de gemeenteraad een nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld met bijbehorende investeringen. Dit plan is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met alle scholen en schoolbesturen in Putten en biedt een visie voor de toekomst. Met dit plan en met de vernieuwbouw van Groevenbeek is de huisvesting geregeld en komt het op uitvoering en financiering aan. Natuurlijk kunnen actuele ontwikkelingen aanpassingen nodig maken. We doen dit in blijvend overleg met de scholen en besturen. We streven naar een goede spreiding van de scholen over Putten, dus ook in de nieuwe wijk Halvinkhuizen.

We hebben bijzondere aandacht voor de scholen in het buitengebied, Dieren, Hoef en Stenenkamer. Ze vergroten de leefbaarheid van het buitengebied. Bereikbaarheid en verkeersveiligheid vragen blijvende aandacht. Wanneer de scholen willen fuseren staan we daar voor open.

Veilig naar school

De SGP vindt het belangrijk dat kinderen ook veilig naar school kunnen en bij voorkeur in de eigen woonomgeving. We willen daarom de komende 4 jaar de schoolomgeving kritisch scannen en bekijken of de verkeersveiligheid in de omgeving van de scholen verbeterd kan worden. We willen het gebruik van de fiets stimuleren.

Leerlingenvervoer

De gemeente betaalt onder bepaalde voorwaarden (een deel van) het vervoer van leerlingen. Dit geldt voor leerlingen die door een beperking niet zelfstandig naar een passende school kunnen of voor leerlingen die verder moeten reizen omdat er geen school met een passende identiteit in de buurt is. De SGP vindt het zogeheten 'signatuurvervoer' belangrijk.

Klimaat op school

We continueren de aandacht voor de ventilatie en het binnenklimaat in scholen; ook willen we meer groen op schoolpleinen stimuleren.

Onderwijsachterstanden tegengaan

De gemeente biedt speciale programma's aan om kinderen met een onderwijsachterstand te helpen. Ze krijgt daar ook geld van het Rijk voor. Wij hechten eraan dat dit geld goed besteed wordt. Ieder kind vanaf 5 jaar is leerplichtig. Voor jongere kinderen die een indicatie hebben worden programma's van voor- en vroegschoolse educatie (vve) ook ondersteund.

De SGP wil laaggeletterdheid en taalachterstanden effectief aanpakken. Het bevorderen van leesgedrag onder jonge kinderen is hierbij een belangrijk middel.

De gemeente waarborgt dat zorg-, welzijns- en onderwijsbeleid aansluit bij de identiteit van christelijke inwoners en instellingen, met ruimte voor eigen invulling door scholen, verenigingen en organisaties.

Thuiszitters en startkwalificatie

Elk kind heeft recht op onderwijs, maar voor sommige kinderen is school tijdelijk of definitief niet de juiste plek. De gemeente werkt samen met scholen en jeugdhulp om thuiszitten te voorkomen en oplossingen te bieden. Het is belangrijk dat alle jongeren een startkwalificatie halen. Daar blijft onze inzet op gericht.

Integrale kind centra en buitenschoolse opvang

Op veel plekken in het land worden Integrale kind centra (IKC) ontwikkeld. Dit zijn voorzieningen voor kinderen van 0-12 jaar. Een IKC biedt scholen een kans om leerlingen vroeg bij de (identiteit van de) school te betrekken. Ook kunnen ze een goede doorlopende leerlijn bieden.

De SGP hecht echter ook veel waarde aan het opgroeien van kinderen in een stabiele thuissituatie en in het gezin. De leerplicht geldt pas voor kinderen vanaf 5 jaar. Scholen mogen daarom niet worden gedrongen of gedwongen om zich om te vormen tot een IKC of brede school. Bekostiging van gebouwen voor een IKC is geen gemeentelijke taak. Dit geldt nog meer voor buitenschoolse opvang. We respecteren de keuze van de ouders en van de school, maar zien hier geen enkele rol voor de overheid.

Bibliotheken

De grote bibliotheek is toe aan renovatie of aan verhuizing. Hoewel de bibliotheek niet heel ver buiten het centrum ligt, vlak bij een school en aan een groot parkeerterrein is een meer centrale plek in het dorp een serieuze optie. Als gemeente hebben we hierin geen beslissende rol, maar we willen dit wel stimuleren en faciliteren.

De SGP ziet naast de grote bibliotheek een toegevoegde waarde in de christelijke bibliotheken die boeken en lectuur aanbieden passend bij de identiteit en interesse van een groot deel van de Puttense bevolking. We zijn bereid hierin bijvoorbeeld ten behoeve van duurzaamheid, te investeren.

De bibliotheek moet ook een plaats zijn waar betrouwbaarheid en diversiteit van informatie gewaarborgd is. Juist in de digitale wereld waar mensen veel informatie vrij op internet kunnen opzoeken zonder te weten of de informatie klopt, biedt dat meerwaarde.

De SGP wil laaggeletterdheid en taalachterstanden effectief aanpakken. Het bevorderen van leesgedrag onder jonge kinderen is hierbij een belangrijk middel. Samenwerking tussen scholen en bibliotheken om het lezen te stimuleren is waardevol. Dit is een rol die alle drie de bibliotheken kunnen en moeten vervullen. De bibliotheken kunnen ook een rol spelen bij het leren van de taal door statushouders; het beheersen van de taal bevordert de integratie.

Concreet:

- Schoolbesturen en de gemeente werken samen binnen de kaders van het integraal huisvestingsplan (IHP) aan passende huisvesting
- Duurzame en energiezuinige schoolgebouwen zijn een prioriteit; renovatie is een volwaardig alternatief voor nieuwbouw.
- Ventilatie en binnenklimaat krijgen structureel aandacht.
- Bij afspraken over resultaten van voor- en vroegschoolse educatie (VVE) staat de inzet van scholen centraal. We bekostigen de vve voor jonge leerlingen met een indicatie.
- Scholen mogen niet worden gedrongen of gedwongen om zich om te vormen tot een IKC of brede school.
- De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en bibliotheken om leesgedrag en taalvaardigheid te bevorderen, met een focus op de bestrijding van laaggeletterdheid en het versterken van de educatieve rol van bibliotheken.
- Bibliotheken worden ondersteund als kennis- en ontmoetingscentra waar inwoners terecht kunnen voor informatie, debat en sociale interactie rondom taal, geletterdheid en educatie.
- De grote bibliotheek moet worden gerenoveerd; verhuizing naar het centrum is een wenselijk scenario dat we ondersteunen en faciliteren
- We willen de twee andere bibliotheken in de buurtschappen behouden.
- Zorgaanbieders die aansluiten bij de identiteit van leerlingen, ouders en scholen worden actief ondersteund en gestimuleerd.

8. Cultuur, erfgoed, recreatie en sport

De SGP wil een hechte samenleving, niet een 'naast-elkaar-lewing'. Cultuur en aandacht voor cultuurgeschiedenis kunnen hierin een belangrijke rol spelen. Dat geldt ook voor samen recreëren en sporten. De zorg voor kunst, cultuur en sport is vooral een taak en verantwoordelijkheid van de samenleving en het maatschappelijk middenveld zelf. De overheid kan wel randvoorwaarden scheppen en een faciliterende en stimulerende rol spelen door middel van regelgeving en subsidieverlening.

Cultuur

De SGP vindt cultuurbeleving heel belangrijk. Het stimuleren van sociaal-culturele activiteiten kan daaraan bijdragen. De culturele activiteiten moeten net als sport ontstaan uit particulier initiatief. Als gemeente vervullen we daarbij wel een stimulerende en ondersteunende rol. Er zijn helaas ook cultuuruitingen die in ethisch opzicht onacceptabel zijn. Uiteraard mogen cultuuruitingen schuren. Maar reclame-uitingen, culturele activiteiten of kunstuitingen met een godslasterlijk, aanstootgevend of shockerend karakter wil de SGP uit de openbare ruimte weren. In februari 2025 is de cultuurvisie vastgesteld met een uitvoeringsagenda voor de komende jaren. We voeren die verder uit.

Media

De traditionele media zoals kranten hebben het moeilijk. De Puttenaer wordt gratis verspreid, maar de bezorging is al jaren een bron van zorg en journalisten zijn er niet. Op sociale media laat de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de berichten te wensen over.

De komende jaren willen we een visie opstellen op het mediabeleid. Vooruitlopend daarop willen we als gemeente actiever zijn via de eigen kanalen van de sociale media.

Wat betreft de lokale omroep hechten we aan Veluwe FM. Er zijn wetswijzigingen op komst waarbij het aantal streekomroepen en de financiering daarvan verschuift van de gemeenten naar het Rijk. We gaan met de lokale omroep in gesprek en onderzoeken de mogelijkheden hen te behouden.

Archeologie en erfgoed

Archeologie en erfgoed zijn verbonden met de lokale identiteit van dorp, stad en streek. Voorafgaand aan de bouw van Rimpeler zijn oude boerderijen en voorwerpen ontdekt. Ze laten zien dat Putten al langer bestaat en we kunnen leren van de geschiedenis. Archeologie is waardevol.

Wanneer een gemeente monumenten en cultuurhistorisch erfgoed behoudt, heeft ze ook een verhaal te vertellen aan inwoners en toeristen. Met de Mariahoeve, de Tien Malen en een actief Puttens Historisch Genootschap heeft Putten diverse instellingen die actief zijn op dit terrein. We zoeken naar mogelijkheden tot samenwerking waarbij ze elkaar versterken. Een informatiecentrum of pand in het centrum verdient onze steun.

Ook in de bebouwing zien we een stukje cultuur, erfgoed en historie terug. We zijn blij met de voorbescherming die met name in het centrum op de diverse panden is gelegd. Bij het eventueel opleggen van een monumentenstatus houden we wel nadrukkelijk rekening met de belangen van de bewoners en de mogelijkheden tot instandhouding van de panden. Voorbescherming nu betekent niet automatisch aanwijzing tot een gemeentelijk monument.

Bewegen en recreëren

Bewegen is goed voor jong en oud. Voor jong om de motoriek te ontwikkelen en de spieren te ontwikkelen, voor oud om de spieren nog soepel te houden en de conditie op peil te houden. Bewegen en buiten zijn is zowel goed voor de mentale als de fysieke gezondheid. We vinden het belangrijk dat de natuur en buitenruimte uitnodigt tot wandelen, bewegen en buiten spelen. We stemmen ons speeltuinenbeleid hier op af.

Toegankelijkheid natuur

De toegankelijkheid van natuur staat onder druk door steeds strengere regels en beperkingen. De SGP verzet zich tegen de trend waarbij de mens steeds meer uit de natuur wordt geweerd. De SGP vindt dat recreatie en natuurbelangen in evenwicht moeten blijven en dat inwoners blijvend toegang moeten houden tot het bos en de hei.

De afgelopen jaren hebben we Putterpoorten gerealiseerd van waaruit mensen het bos, de hei en alles wat Putten aan natuur heeft kunnen verkennen. Voor inwoners is dit aan de Prins Hendrikweg en voor verblijfsrecreanten aan de Krachtighuizerheide. We realiseren de komende jaren ook een Putterpoort op Schovenhorst gericht op bezoekers van buiten Putten. Middels deze ontvangstlocaties willen we toch sturen op bezoekersstromen, maar we vinden onverminderd dat de natuur van ons allemaal is en vrij toegankelijk moet zijn.

Recreatiegebieden

De vraag naar recreatie neemt ook toe omdat we in Nederland meer woningen moeten bouwen. Wel tot een miljoen meer in 2030. Meer woningen betekent meer bewoners en dus meer vraag naar werk en ontspanning en recreatie. Wij willen blijven inzetten op onze recreatieclusters in Krachtighuizen, Veenhuizerveld en Koudhoorn. Ook Veluwe aan Zee hoort hier bij. Meer hierover hebben we opgenomen in hoofdstuk 5.

Routes

Putten kent al veel knooppunten en routes. Vooral de fietser wordt goed bediend. We willen de mogelijkheden voor ruiters en mountainbikers verkennen. Op dit moment kennen we een vrijwillig vignet voor deze twee laatste doelgroepen. We willen geen verplicht vignet. De natuur is van ons allemaal.

We staan open voor kleinschalige, aanvullende vormen voor recreatie als klompenpaden, en B&B's (bed&breakfast) in het buitengebied, maar recreatievoorzieningen mogen geen onevenredige inbreuk maken op het buitengebied en de belangen van agrariërs.

Zwembad

Het zwembad is een mooie voorziening voor onze inwoners en een toeristische trekpleister. Ook voor het schoolzwemmen hebben we een zwembad nodig.

We continueren de huidige subsidie met indexering. Voor nieuwe investeringen staat het Bosbad zelf aan de lat. Het bosbad heeft de afgelopen jaren laten zien een betrouwbare partner te zijn. Noodzakelijke leningen bij de bank worden tijdig afgelost. Als gemeente willen we zonodig garant blijven staan voor nieuwe leningen, maar niet boven het plafond dat in het verleden is verstrekt.

Sport

Regelmatige sportbeoefening draagt bij aan een gezonde levensstijl en heeft een belangrijke sociale en vormende werking, vooral voor jongeren. De SGP ondersteunt sport door goede faciliteiten te bieden en breedtesport te bevorderen. Sport is een middel en geen doel op zich. Als overheid willen we hier middels subsidies in stimuleren. Extra aandacht verdienen hierbij ouderen en mensen met een beperking.

De afgelopen periode hebben we de diverse subsidies voor de sportverenigingen herzien. We kennen de (jeugd)ledensubsidies, we betalen de basisvoorzieningen en kennen subsidies voor groot onderhoud. Voor dat groot onderhoud verwachten we ook een bijdrage van de verenigingen zelf, hoewel het leeuwendeel door ons als gemeente voor haar rekening wordt genomen. Hoe kleiner de vereniging, hoe lager de eigen bijdrage. We vinden dit een goede verhouding en laten dit in stand. Topsport en betaalde sport is een zaak van verenigingen zelf. Wanneer clubs er voor kiezen spelers te betalen moeten zij zichzelf kunnen bedruipen.

De komende jaren realiseren we een nieuwe dubbele sporthal aan de Halvinkhuizerweg en richten we het hele sportterrein opnieuw in. Daarmee kunnen we in Putten in ieder geval voor de binnensport weer jaren vooruit.

Concreet:

- We voeren de in 2025 vastgestelde cultuurvisie verder uit.
- We maken een visie op de lokale media
- De gemeente werkt aan het behoud en de ontwikkeling van recreatieterreinen, zoals natuur- en groengebieden, en waarborgt de bereikbaarheid en toegankelijkheid voor inwoners en bezoekers.
- De gemeente zorgt voor een goede balans tussen recreatie en natuur, zonder onnodige beperkingen voor inwoners en bezoekers.
- We bevorderen routes voor wandelen, fietsen, paardrijden en mountainbike.
- Recreatievoorzieningen als een kleinschalige B&B en klompenpaden mogen geen onevenredige inbreuk maken op het buitengebied en de belangen van agrariërs.
- We stimuleren en subsidiëren breedtesport. Het huidige subsidiebeleid volstaat. Topsport en betaalde sport is een zaak van de verenigingen zelf.

9. Rentmeesterschap

Rentmeesterschap staat centraal in het denken en handelen van de SGP. Het is onze verantwoordelijkheid om goed om te gaan met de schepping en te zorgen voor de volksgezondheid. Een duurzame samenleving waarin we onze kinderen en kleinkinderen niet belasten met de negatieve erfenis van deze tijd is essentieel. Milieuregels worden bij voorkeur op nationaal of internationaal niveau vastgesteld, maar de gemeente speelt een belangrijke rol in het lokaal waarmaken van deze afspraken. In dit hoofdstuk gaan we ook in op duurzame energie.

Beheer van openbare ruimte

Een groene en prettige leefomgeving bevordert de kwaliteit van leven. Het beheer van water, verhardingen, verlichting, groen en speelvoorzieningen moet integraal en toekomstbestendig worden uitgevoerd. We willen meer groen in de openbare ruimte.

De ruimtevraag is groot. We zien het autobezit toenemen en de vraag naar parkeerplaatsen neemt toe. Ook is de woningnood groot en klinkt de roep om bouwen in de achtertuin. We staan hier kritisch in. Lang was het adagium inbreiden boven uitbreiden, maar een paar jaar geleden hebben we in de Omgevingsvisie vastgelegd dat we transformatie boven uitbreiding stellen. We willen in de bebouwde kom niet nog meer verstenen.

We handhaven de kwaliteitsniveaus van het onderhoud zoals we al decennia in Putten gewend zijn. Voor de begraafplaatsen betekent dat de hoogste kwaliteit.

Milieu en afval

Burgers en bedrijven produceren enorm veel afval, vaak zonder zich daar bewust van te zijn. De SGP wil dat de vervuiler betaalt. Het huidige systeem van afvalinzameling stimuleert burgers goed te scheiden; dat willen we zo houden.

Bij het aanbieden van groenafval laten we meewegen dat we inwoners stimuleren te vergroenen en we daarom niet de hoofdprijs kunnen vragen voor groenafval. Niettemin ontvangen we signalen dat de financiële bijdrage een drempel vormt bij het aanbieden van groen- en bladafval. In 2025 is er een eerste evaluatie geweest van het poorttarief met de toezegging van vervolgonderzoek. We houden de vinger aan de pols en willen in 2026 besluiten nemen.

Daarnaast willen we ook anders naar afval kijken. Niet zelden is hergebruik van materialen mogelijk. Als gemeente gaan we hier actief mee aan het werk; we willen het afvalbrengstation verbreden met een innamepunt voor de kringloopwinkels. Om dit goed te kunnen doen gaan we op zoek naar een nieuwe locatie voor het afvalbrengstation en onderzoeken we of een circulair ambachtscentrum, al dan niet in samenwerking met de regio een haalbare kaart is. Afval is niet langer afval, maar een grondstof voor hergebruik.

Stikstof

In hoofdstuk 5 hebben we het stikstofprobleem al benoemd. Er moet de komende jaren een stikstofreductie plaatsvinden. Nederland zit op slot. Het eerlijke verhaal is wel dat we vooral onszelf klem hebben gezet door eigen wet- en regelgeving. Het gaat dus niet alleen om reductie, maar ook om aanpassing in wet- en regelgeving en er moet geld vanuit Den Haag bij. Anders komen we er niet uit.

Als SGP staan we voor de eerder geslagen piketpalen:

- alle sectoren moeten meedoen
- vrijkomende stikstofruimte eerst naar PAS-melders,
- geen gedwongen uitkoop en
- geen koppelen op landelijke regelgeving

We moeten af van de kritische depositiewaarde (KDW) en de modelmatige Aerius-berekening en toe naar doelsturing. Dit kan alleen slagen wanneer die doelen ook haalbaar zijn. We vinden het stikstofplan dat we met de andere 8 gemeenten uit de Food Valley aan minister Wiersma hebben aangeboden een stap in de goede richting, maar zonder invulling van de randvoorwaarden (financiële middelen en juridische borging) redden we het niet. Het Rijk zal hierin toezeggingen en duiten in het zakje moeten doen. Dit is echt nodig, anders is het simpelweg niet te realiseren.

Er loopt een onderzoek vanuit de Food Valley met het ministerie van LNV om ook de uitstoot van andere sectoren dan de agrarische sector in beeld te brengen. Als Putten doen we hier aan mee en maken we afspraken met onze eigen omgevingsdienst.

Vanuit de provincie wordt er gewerkt aan een Aanpak Veluwe. Verder werkt de provincie aan een nieuwe Omgevingsverordening. Vooruitlopend hierop heeft de provincie zones van 500 meter aangewezen waarbinnen geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn. We maken ons er hard voor om de stikstofaanpak FoodValley de invulling te laten zijn van de Aanpak Veluwe en de nieuwe Omgevingsverordening. De stikstofaanpak van de Foodvalley is veel integraler en geeft meer ruimte aan de agrariërs om tot een goede invulling te komen. De zonering, of dit nu 500 of 250 meter is, kan daarmee van tafel.

Schoneluchtakkoord

Met het samenwerken in de Food Valley in het landelijk gebied zijn we ook aangesloten bij het schoneluchtakkoord. In het RPLG (regionaal perspectief landelijk gebied) dat ook door onze gemeenteraad is vastgesteld zijn maatregelen over schone lucht opgenomen. Het zijn geen voorgeschreven maatregelen waartoe je als gemeente verplicht wordt, wel is er een inspanningsverplichting. Als Putten doen we mee met de maatregelen die vanuit de Food Valley breed gedragen worden en dat blijven we doen.

Hout stook

Hout stook is een eeuwenoude manier van verwarmen en een hernieuwbare energiebron. Tegelijkertijd kan hout stook bijdragen aan luchtvervuiling en daarmee gevolgen hebben voor de volksgezondheid. Een volledig verbod is niet realistisch, maar het is wel noodzakelijk om maatregelen te treffen die overlast beperken en verantwoord stookgedrag bevorderen.

Om die reden bieden we ook de mogelijkheid van een cursus hout stook aan.

Schoon- en emissieloos bouwen

Naast schonelucht besteedt de provincie Gelderland aandacht aan schoon en emissie loos bouwen. We staan achter de idee en wisselen met andere gemeenten ideeën uit, maar voor ons staat voorop dat de lokale aannemers hier in mee kunnen. We stellen schoon en emissie loos bouwen daarom nog niet als voorwaarde, maar gaan wel het gesprek aan.

Duurzame energievoorziening en netcongestie

De energietransitie vraagt om actieve betrokkenheid van de gemeente. Energiebesparing heeft prioriteit, gevolgd door het verantwoord en duurzaam opwekken van energie. Het is belangrijk om inwoners en bedrijven te betrekken en draagvlak te creëren voor initiatieven, terwijl de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft.

De capaciteit op het energienet is beperkt als gevolg van vergaande elektrificatie, onder andere in woningbouw en mobiliteit. Dit probleem van netcongestie is een probleem waar we helaas nog jaren mee te maken hebben. Het elektriciteitsnet kan de groeiende vraag naar stroom niet aan, wat kan leiden tot vertragingen bij nieuwe bouwprojecten en beperkingen voor bedrijven die willen uitbreiden of verduurzamen. Dit vraagt van de gemeente een creatieve benadering van alternatieven voor het energienet, zowel binnen als buiten het bestaande systeem. Voor Halvinkhuizen en Henslare zijn we al op zoek naar mogelijke oplossingen. Het opzetten van energiehub's is er daar één van.

Eigen energieopslag

De energietransitie loopt vast op een overvol elektriciteitsnet. Door energie duurzaam en lokaal op te wekken én op te slaan, kunnen we het netcongestieprobleem actief aanpakken. Eigen energieopslag geeft inwoners en ondernemers meer grip op hun energiegebruik en vermindert de druk op het elektriciteitsnet.

Energiehub's in woonwijken maken het mogelijk om lokaal opgewekte stroom (bijvoorbeeld via zonnepanelen) gezamenlijk of individueel op te slaan en slim te benutten. Dit leidt tot lagere energiekosten voor huishoudens en een efficiënter gebruik van het bestaande net.

Ook op bedrijventerreinen en in het buitengebied biedt eigen energieopslag grote kansen. Industrie, agrariërs en coöperaties kunnen met lokale opslag piekbelasting beperken, opgewekte energie beter benutten en versneld verduurzamen.

Als SGP en gemeente willen wij deze vormen van eigen en gezamenlijke energieopslag actief verkennen en versneld mogelijk maken. Zo investeren we in betaalbare energie, meer zelfvoorzienende en een betrouwbaar, toekomstbestendig energiesysteem.

Het opwekken van duurzame energie

De gemeente is geen initiatiefnemer voor het opwekken van duurzame energie. Dit initiatief ligt bij bedrijven, coöperaties en particulieren. De rol van de gemeente is het faciliteren van projecten die passen in de omgeving en kunnen rekenen op voldoende draagvlak.

Het streven is dat de opbrengsten van energieprojecten lokaal blijven. Deze uitgangspunten zijn enkele jaren geleden vastgelegd in het kader voor grootschalige opwek van energie (GEO). Dit kader vormt nog altijd het uitgangspunt.

Kritisch op zon en wind

In de Regionale Energie Strategie (RES) die in februari 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld hebben we ons gefocust op zon en wind. Inmiddels weet iedereen dat we het met alleen zon en wind niet redden. Dat is lokaal niet anders dan landelijk. Er liggen nog geen grootschalige zonnevelden in Putten. Het goedgekeurde initiatief aan de Husselsesteeg wacht nog op uitvoering. Ook grote windmolens kennen we nog niet; tegen de windmolens bij Horst en Telgt, waarvan er één in Putten is gepland, loopt beroep bij de Raad van State.

Voor zonnevelden geldt dat we deze niet willen toestaan op landbouwgrond. Die grond is te belangrijk voor voedselproductie. Daarnaast streven we naar dubbelgebruik van de grond. Zolang de daken nog niet vol liggen en op parkeerplaatsen of langs de infrastructuur nog mogelijkheden zijn, is zon op land niet gewenst.

Voor windenergie staan we open voor nieuwe initiatieven langs de A28. Windenergie kan alleen op locaties met minimale hinder, zoals langs snelwegen en bedrijventerreinen. Bij de plaatsing van windmolens wordt de impact op de volksgezondheid nadrukkelijk mee gewogen. Volksgezondheid is leidend, wat betekent dat er duidelijke afstandsnormen worden gehanteerd om hinder en gezondheidsrisico's voor omwonenden te minimaliseren. We hebben de spelregels vastgelegd in het kader GEO (Grootschalige Energie Opwek). Die kaders gelden nog altijd.

Kernenergie; een kleine modulaire reactor is een onderzoek waard

Als gezegd gaan we het met alleen zon en wind niet redden. We hebben ook andere bronnen nodig. Kernenergie is er daar één van. De provincie Gelderland onderzoekt de mogelijkheden van kernenergie middels kleine modulaire centrales en heeft een aantal mogelijke locaties aangewezen. Eén van die locaties is onder de rook van Harderwijk. Wij staan open voor deze mogelijkheid. We hebben niet de luxe op voorhand opties uit te sluiten en vinden het de moeite waard dit verder te onderzoeken. Kernenergie doet veel minder beslag op de openbare ruimte, ruimte die we links en rechts te kort komen.

Mestvergisting en biogas

Eind 2024 heeft de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen afgegeven voor ruimtelijke aanpassingen bij een mestvergister aan de Beulekampersteeg. Met deze verklaring kan hij uitbreiden en de productie van de mestvergister verhogen. We vinden het wel belangrijk dat er Puttense (en regionale) mest wordt vergist. Voor deze activiteiten is ook een milieuvergunning vereist die door de provincie wordt verstrekt. Het ingestelde beroep door MOB is door de rechter gegrond verklaard; de procedure moet daarom opnieuw. We staan nog steeds achter dit initiatief.

In 2025 hebben we met LTO een onderzoek gedaan naar de mogelijkheid van biogas in Putten. We waren net te laat om aan te sluiten bij het al gestarte onderzoek vanuit de Food Valley. We lopen nu een eigen spoor en proberen later aan te haken en in te vlechten. Dit onderzoek biedt mogelijk kansen voor ons cluster aan recreatieparken. Vitale Vakantieparken is dan ook aangehaakt op dit onderwerp. We zetten de onderzoeken voort.

Klimaatadaptatie

Naast vele andere partijen heeft de gemeente een belangrijke taak in klimaat adaptief handelen. Het gaat dan met name om thema's als wateroverlast, droogte, hitte en risico op overstromingen.

Voorbeelden van klimaat- of ruimtelijk adaptief handelen zijn onder andere het aanleggen van speelplekken in stedelijke gebieden die ook dienen als wateropvang, het creëren van wadi's, deelname aan Operatie Steenbreek (het ontstenen en vergroenen van tuinen en straten) en het realiseren van groene parkeerplaatsen. Verder stimuleren we maatregelen die particulieren zelf kunnen nemen, zoals bijvoorbeeld het plaatsen van regentonnen.

In het genoemde RPLG zijn ook diverse acties opgenomen, denk aan de groen-blauwe-dooradering en de basiskwaliteit natuur. We werken op het terrein van klimaatadaptatie dan ook intensief samen met de Food Valley en blijven dit doen. Op die wijze hebben we de maat en schaal om het verschil te maken. We staan er positief kritisch in.

Concreet:

- Bij de herinrichting van buitenruimte en woongebieden werkt de gemeente aan beperking van wateroverlast, droogte en hitte.
- De gemeente neemt het voortouw in klimaatadaptief handelen, bijvoorbeeld door speelpleinen in stedelijke gebieden aan te leggen die ook als wateropvang fungeren, wadi's te creëren, groene parkeerplaatsen te realiseren en natuurvriendelijke oevers aan te leggen.
- We zoeken een nieuwe plek voor het afvalbrengstation en onderzoeken de mogelijkheid van een circulair ambachtscentrum.
- De gemeente werkt naar een toekomstbestendige landbouw, zonder wateroverlast of watertekort.
- De gemeente bevordert het plaatsen van een regenton door particulieren. Dit vermindert het gebruik van leidingwater en kan bijdragen aan het voorkomen van overbelasting van het rioolstelsel bij hevige regenbuien.
- We zijn tegen zonnepanelen op landbouwgrond. We leggen eerst daken vol.
- We zijn kritisch op windenergie; we zien mogelijkheden langs de A28. Gezondheidseisen zijn belangrijk bij plaatsen van windmolens.
- We onderzoeken en stimuleren mogelijkheden van eigen energieopslag door inwoners en bedrijven. De netcongestie vraagt om creatieve oplossingen en investeringen van de overheid.
- We steunen een onderzoek naar de mogelijkheid van kernenergie middels de door de provincie beoogde small modular reactor (smr).
- De gemeente stimuleert en ondersteunt inwoners en bedrijven bij duurzame initiatieven.
- Bij klimaat- en milieubeleid gaat het om grote opgaven. Van belang is dat bewoners, bedrijven en boeren een evenredige bijdrage daaraan leveren, waarbij gelet wordt op realisme en praktische uitvoerbaarheid.
- De gemeente werkt aan bewustwording en kennis over klimaatadaptief handelen.

10. Ruimte om te wonen

Wonen en werken zijn belangrijke thema's voor de gemeente. Een evenwichtig woningaanbod maakt de gemeente aantrekkelijk voor inwoners. De SGP zet zich in voor een goede balans tussen huur- en koopwoningen, met aandacht voor verschillende prijsklassen en doelgroepen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen zijn Bijbels rentmeesterschap en respect voor cultuurhistorie en archeologie belangrijke principes. Het behoud van open ruimte en zorgvuldig ruimtegebruik staan hierbij centraal. We willen Puttens bouwen.

Ruimtelijke ordening

De Omgevingswet biedt kansen voor lokaal beleid en legt bij initiatiefnemers de verantwoordelijkheid om draagvlak te creëren. De SGP streeft naar een zuinig gebruik van de ruimte, waarbij grootschalige ontwikkelingen altijd in regionale samenwerking plaatsvinden. We bouwen in Putten de komende 10 jaar aan Halvinkhuizen (1300 woningen). Dit is voor Putten een grote ontwikkeling. Om dat te begrijpen herinneren we aan de periode tot en met 2019 toen we van de provincie Gelderland niet meer dan 65 woningen per jaar mochten bouwen.

Voor wonen is op de Noord-Veluwe met het Rijk een woondeal gesloten. Wij bouwen woningen, het Rijk vult randvoorwaarden zoals een goede infrastructuur in. De nieuwe wijk Halvinkhuizen ligt aan de zuidkant van Putten. We kijken onder andere voor mobiliteit daarom ook nadrukkelijk naar Nijkerk en Barneveld en de Food Valley.

Voor werklocaties hebben we in 2025 met Harderwijk, Ermelo en Zeewolde een Regionaal Programma opgesteld. Ruimtelijke ordening raakt dus ook aan de buurgemeenten en regio.

Volkshuisvesting

Voor elke doelgroep moeten er passende woonmogelijkheden zijn. Ook hier is afstemming met omliggende gemeenten essentieel, omdat demografische ontwikkelingen niet stoppen bij de gemeentegrenzen. We kijken hiervoor zowel naar Ermelo en Harderwijk waar we al lang mee samenwerken als naar Nijkerk en Barneveld. Voor de huisvestingsverordening zijn we tot nu toe gericht op de Noord-Veluwe en ook de woningcorporaties op de Noord-Veluwe werken samen. Woningzoekenden uit Putten hebben gelijke rechten in Nunspeet en Oldebroek bijvoorbeeld. Ook omgekeerd is dat het geval. We beogen hierin geen verandering.

Visie op wonen en de lokale woonvisie: Puttens bouwen!

De vraag naar woningen in Putten is groot. Dat is overigens niet een specifiek Puttens, maar een landelijk gegeven. Omdat iedereen mag wonen waar hij of zij wil, ligt de oplossing niet voor het oprapen. Het is de afgelopen jaren niet zo moeilijk gebleken te bouwen voor Puttenaren, zo wonen in Rimpeler en in de appartementen in het centrum vooral Puttenaren, maar omdat hun woningen niet zelden naar mensen van buiten gaan, bouw je toch per saldo voor de Randstad. We willen bij verdere woningontwikkeling daarom goed kijken naar wat

nuttig is voor Putten en zo veel mogelijk gebruik maken van wettelijke instrumenten om voorrang te geven aan eigen inwoners. Sinds de wijzigingen in de huisvestingswet enkele jaren geleden hebben gemeenten meer vrijheid: 50% van de sociale huurwoningen én 50% van de betaalbare koopwoningen tot de NHG-grens mogen worden toegewezen aan eigen inwoners? Wij willen de wettelijk toegestane ruimte maximaal benutten. We zien hoe langer hoe meer mensen uit de Randstad naar Putten verhuizen. Dat is hun goed recht, maar we willen voor zover dat kan vooral bouwen voor jonge en oude Puttenaren, juist ook om een uniek dorp te blijven.

Halvinkhuizen

Nadat in de vorige coalitieperiode de naam van de nieuwbouwwijk is bedacht en er een grof stedenbouwkundig plan is vastgesteld in de gemeenteraad zijn we de afgelopen jaren hard aan de slag gegaan en zijn de bestemmingsplannen voor fase 1 én voor de fases 2 en 3 vastgesteld. Het plan voor fase 1 is inmiddels onherroepelijk, het beroep tegen fase 2 en 3 loopt nog. De laatste benodigde vergunningen hebben vertraging opgelopen door de aanwezigheid van de das, maar wanneer u dit leest is het bouwrijp maken voor fase 1 hopelijk al gestart. De bouwtekeningen voor de eerste woningen liggen klaar.

Met het vaststellen van de bestemmingsplannen hebben we wel de bouw van respectievelijk 300 en 800 woningen mogelijk gemaakt. Dat zijn ongekende aantallen voor Putten. Het is belangrijk dat we dit gefaseerd bouwen in een continue bouwstroom. Niet 500 woningen ineens, want dan voorkom je niet dat ook veel niet-Puttenaren hun weg naar Putten vinden, maar elk jaar 100 tot 150, zodat elk jaar vooral de Puttense inwoners en starters de kans hebben om een woning te huren of kopen.

Bosrande

De afgelopen jaren zijn er stevige gesprekken en onderhandelingen gevoerd met de ontwikkelaars van de Bosrande. Het is een ingewikkelde situatie omdat deze locatie onder de rook van Storteboom ligt. Om het gehele terrein te kunnen ontwikkelen moet Storteboom mitigerende maatregelen nemen. Inmiddels naderen de plannen hun voltooiing en lijkt het er op dat op tenminste 2/3^e van het terrein woningen kunnen worden gebouwd. Als SGP vinden we het belangrijk dat deze plannen in 2026 concreet worden en ook worden uitgevoerd. Anders moeten we op zoek naar een andere locatie.

Na Halvinkhuizen en Bosrande

De meest recente prognoses van het CBS voorspellen voor Putten geen of nauwelijks groei. Het inwonertal zal niet veel meer stijgen. Dat betekent dat we met het toevoegen van 2.000 woningen tot 2040 (naast Halvinkhuizen en de Bosrande denken we aan de Ambachtstraat en kleinere projecten zoals aan de Roosendaalseweg, Bilderdijkstraat en de Engweg) voor een groot deel in de behoefte voorzien. Tegelijk zien we dat er veel druk is vanuit het westen van het land en veel mensen in Putten zijn komen wonen. Jaarlijks komen een kleine duizend mensen van buiten Putten in Putten wonen. Dat hoeven niet allemaal "vreemden" te zijn, we zien ook mensen die in Putten of directe omgeving zijn opgegroeid, terugkeren. Daarom is het belangrijk om goed na te denken of je nog veel meer woningen wil toevoegen en ook welk soort woningen. We willen dat Putten een dorp blijft met een eigen gezicht en identiteit. Er is niets tegen groei, maar groter is zeker niet altijd beter. We gaan daarom niet op zoek naar een nieuwe grote uitbreidingslocatie.

Kleinschalige uitbreiding aan de randen van Putten, bijvoorbeeld voor functieveranderingswoningen zijn voor ons wel een goede optie.

Bouwen wat nodig is: meer sociale koop in plaats van huur

Er is veel landelijke regelgeving in de maak. Het Rijk wil dat iedere gemeente ten minste 30% sociale huur en 2/3^e betaalbare woningen realiseert. 1/3^e van de te bouwen woningen valt dan in de vrije sector. Met die laatste regel kunnen we in Putten prima uit de voeten. Anderzijds zien we dat Puttense jongeren vooral willen kopen en niet willen huren. Met het realiseren van 30% sociale huur en veel kleine appartementen schieten we onszelf in de voet. We willen daarom de woonvisie herzien en meer ruimte bieden voor sociale koop en goedkope koop ten koste van sociale huur. Putten blijft een dorp waar gezinnen welkom zijn.

Transformatie voor inbreiding

Zoals in de omgevingsvisie vastgelegd blijven we de voorkeur geven aan transformatie voor uitbreiding. Dat betekent dat we ook kritisch zijn op inbreiding. Braakliggende terreinen of oude bedrijfspanden komen wel voor woningbouw mits voldoende groen ingepast in aanmerking.

Mantelzorg en inwoning

We hebben een ruimhartig beleid voor pre-mantelzorgwoningen en voor inwoning. Dat houden we dan ook in stand. We zien dat hier veel gebruik van wordt gemaakt en vanuit sociaal oogpunt juichen we dit toe. Het is goed om naar elkaar om te zien en in gezins- en familieverband voor elkaar te zorgen. Wel willen we scherper dan voorheen letten op een goede inpassing. Het wonen moet de bedrijfsmatige en agrarische activiteiten in de directe nabijheid niet belemmeren.

Recreatie en wonen

Minister Keijzer heeft een instructieregel voorgelegd aan de Eerste en Tweede Kamer om gemeentes te verbieden te handhaven op het wonen op recreatieparken. Als SGP vinden we dat het al dan niet wonen op recreatieparken een gemeentelijke bevoegdheid moet zijn. We hebben in september 2025 in de gemeenteraad het nieuwe recreatiebeleid vastgelegd en binnen onze clusters willen we wonen niet toestaan. Functiemenging leidt altijd tot problemen en de recreatiesector is een belangrijke economische pijler voor Putten.

Woningsplitsing

De vraag naar woningen is groot. Dat vraagt om onconventionele dan wel voor Putten minder gebruikelijke oplossingen. We willen de mogelijkheden voor het splitsen van woningen verkennen en staan open voor andere creatieve ideeën.

Vergrijzing en doorstroming

De gemiddelde leeftijd in Nederland wordt steeds hoger. Ook in Putten. Dat vraagt om een visie op het wonen door ouderen. Met het ouder worden komen de gebreken en de zorgen. De woonzorgvisie is eind 2025 in de gemeenteraad vastgesteld. We geven hier uitvoering aan. Al jaren wordt er gesproken over de mogelijkheid van ouderenhofjes, in de volksmond ook wel knarrenhofjes genoemd. We willen in 2026 de knoop doorhakken en hier mee aan de slag. Doorstroming is een sleutelwoord; we zetten de projecten waarbij ouderen worden begeleid en ontzorgd, voort.

Conclusie

We willen Puttens bouwen. Dat betekent een gestaag tempo van 100-150 woningen per jaar, juist om Puttense jongeren, starters én ouderen een kans te geven. Met zulke aantallen zijn noodoplossingen als wonen op recreatieparken niet nodig. Wel blijven we ruimhartig met betrekking tot (pre-)mantelzorgwoningen waarbij sociale cohesie een belangrijke rol speelt. Ook willen we werk maken van ouderenhofjes.

Verder bouwen we naar behoefte en dat betekent meer sociale en goedkope koop en minder (sociale) huur. We zoeken naar mogelijkheden om bestaande gebouwen/ruimte te benutten (transformatie boven uitbreiding en woningsplitsing bijvoorbeeld) en willen woningen vooral toevoegen aan de randen van het dorp en in buurtschappen.

Buitengebied en buurtschappen

Putten heeft een uitgestrekt buitengebied. Dat buitengebied verandert in een hoog tempo; niet in het minst onder invloed van externe factoren, zoals de landelijke opkoopregelingen. Dat vraagt om doordacht beleid. Welke functies willen we in ons buitengebied toestaan en wie gaat het landschap onderhouden?

In vervolg op de Omgevingsvisie waarin we de kernwaarden in 9 deelgebieden hebben bepaald, willen we nader inzoomen op de buurtschappen. Dan hebben we het niet alleen over landschappelijke waarden, maar ook over sociale. Buurtschappen vormen vaak een aparte leefgemeenschap. Dat uit zich onder andere in een verenigingsgebouw/buurthuis. Deze voorzieningen verdienen, evenals dorpshuis Stroud, (financiële) steun van de gemeente.

In 2022 hebben we een gebiedsvisie voor Steenenkamer opgesteld. Daaruit bleek onder andere dat men meer ruimte wil voor wonen al dan niet op eigen erf. We gaan dit eerst voor Steenenkamer oppakken en bij succes willen we het uitrollen naar andere buurtschappen. Hierbij kijken we ook naar de mogelijkheid om woningen uit functieverandering te laten landen aan de rand van de bebouwde kom of in de buurtschappen.

Voor het buitengebied is de bereikbaarheid een aandachtspunt. De infrastructuur moet voldoende berekend zijn op groot en zwaar landbouwverkeer.

Functieverandering

Sinds jaar en dag hebben we ons functieveranderingsbeleid afgestemd met de Foodvalley. In de zomer van 2024 is het regionale beleid herijkt en sindsdien doet ook de regio Amersfoort mee. Het beleid heeft in Putten altijd goed gefunctioneerd; door de landelijke LBV-regelingen zien we een sterke toename in de vraag. Dit vraagt om aanvullend lokaal beleid. Binnen het regionale beleid is dit ook toegestaan en is lokaal afwijkend beleid mogelijk.

Functieverandering naar wonen

In het najaar van 2025 hebben we in de commissie Ruimte opiniërend gesproken over het wonen uit functieverandering. We brengen in 2026 een nieuw voorstel naar de gemeenteraad met het doel woningen die vanuit functieverandering ontstaan niet op het bestaande boerenerf, maar aan de rand van de bebouwde kom of in buurtschappen te laten landen.

We willen voorkomen dat het buitengebied een verdunde bebouwde kom of villawijk wordt. Naast vrijstaande woningen uit functieverandering willen we verschillende soorten woningen (met verschillende aantallen sloopmeters) zoals tweekappers, rijtjeswoningen of appartementen mogelijk maken. De ervaringen uit de gemeenten Ede en Barneveld kunnen ons hierbij helpen.

Functieverandering naar bedrijvigheid

We zoeken ook naar meer ruimte voor lichte bedrijvigheid in het buitengebied, wat onverlet laat dat ons buitengebied geen verkapt bedrijventerrein moet worden. Ook hier wrekt zich het feit dat we als Putten te lang geen nieuw bedrijventerrein hebben gerealiseerd. Bedrijven worden hierdoor beperkt in hun mogelijkheden. Totdat we nieuw bedrijventerrein hebben gerealiseerd willen we lokale bedrijven zo goed mogelijk faciliteren en tijdelijke oplossingen bieden. We maken hierover afspraken in het coalitieakkoord.

Landschapsonderhoud

De boeren zijn de kenners van het buitengebied. Zij zijn de eerst aangewezen om te waken over de landschappelijke waarde en natuur. Waar steeds meer boeren stoppen moeten anderen het overnemen en moeten er langjarige regelingen komen voor onderhoud. We denken daarbij eerder aan periodes van 10 tot 20 jaar dan van 3 tot 5 jaar.

Landgoederen

Putten kent vele landgoederen, met name aan de zuidkant van het dorp. Vorig jaar heeft het college een regulier overleg met landgoedeigenaren opgestart. We gaan hier mee door.

De landgoederen hebben niet alleen cultuurhistorische waarde, maar de eigenaren beheren net als de boeren een groot deel van ons buitengebied. Zowel vanuit cultuur als vanuit natuur zijn ze het waard in stand gehouden te worden. We zijn bereid mee te denken met de eigenaren van de landgoederen voor verdienmodellen. Zo heeft de gemeenteraad de afgelopen periode ingestemd met plannen op groot Koestapel (een kleine vergaderlocatie en verbouw en verkoop van groenten van eigen grond). Het is wel belangrijk dat zittende (agrarische) bedrijven niet gehinderd worden.

De landgoederen aan de zuidkant vormen een natuurlijke buffer tegen de oprukkende Randstad. Hiermee maken we impliciet de keuze een dorp te blijven, Putten een unieke plek in Nederland.

Concreet:

- De gemeente zet zich, samen met woningcorporaties en projectontwikkelaars, in voor een passend woningaanbod. Het aandeel sociale huur, goedkope koop en middenhuur wordt afgestemd op de lokale behoefte, niet op landelijke quota.
- Waar mogelijk krijgen eigen inwoners en starters voorrang bij de toewijzing van woningen. De gemeente benut haar mogelijkheden om woningbouw te sturen ten gunste van eigen inwoners.
- Ouderen die langer zelfstandig willen wonen, worden actief ondersteund met voorzieningen en passende woonoplossingen.
- De gemeente stimuleert de bouw van ouderenhofjes en andere gemeenschappelijke woonvormen, zodat senioren langer zelfstandig kunnen wonen in een sociale omgeving.
- De gemeente bevordert (pre-)mantelzorgwoningen en maakt dit waar mogelijk vergunningvrij. Deze woningen mogen agrarische en andere bestaande bedrijvigheid niet beperken.
- Tijdelijke huisvesting op recreatieterreinen blijft een gemeentelijke en geen Haagse verantwoordelijkheid.
- De gemeente richt extra aandacht op de aanwezigheid en bereikbaarheid van voorzieningen voor ouderen die hier afhankelijk van zijn. Bij zowel inbreiding als uitbreiding worden voorzieningen zoals groen, speeltuinen en wandelpaden nadrukkelijk meegenomen om de leefbaarheid te vergroten.
- We bouwen Puttens!
- We geven de buurtschappen meer aandacht te beginnen in Steenenkamer.
- We maken lokaal functieveranderingsbeleid; stimuleren wonen aan de rand van de bebouwde kom en in kernen en maken lichte bedrijvigheid mogelijk
- We geven specifiek aandacht aan het behoud van de landgoederen. Zij vormen een natuurlijke buffer met de Randstad.

Kandidaten op de lijst

- 1 't Jong E.T. (Ewoud)
- 2 ten Klooster J. (Hans)
- 3 Reijersen van Buuren J.G. (Hans)
- 4 van den Brink J. (Jan)
- 5 de Jong H.A. (Huibert)
- 6 Rozendaal S. (Stefan)
- 7 Bloed C. (Kees)
- 8 Links F. (Erik)
- 9 Schaap C.A. (Constantijn)
- 10 Muis E.H.J. (Henk Jan)
- 11 de Goffau C.J. (Kees)
- 12 van der Elst J. (Koos)
- 13 van Driel G.B. (Giel)
- 14 Grotenhuis E.G.H. (Edwin)
- 15 den Braber H.T. (Henk)
- 16 van Sligtenhorst T.J. (Theo)
- 17 van Veldhuizen G.J. (Gert Jan)
- 18 Jansen R.H. (Reinand)
- 19 van Loo H.J. (Henk Jan)
- 20 van Rijn B.J. (Bart)
- 21 Buijtenhuis M.L.J. (Martijn)
- 22 van den Top S.J.A.L. (Sander)
- 23 Blok A. (Arien)
- 24 van Rijn B.J. (Bart)
- 25 van Meerten H.M. (Harco)
- 26 Rozendaal D. (Dirk)
- 27 van Moorselaar K. (Klaas)
- 28 van Lagen G. (Gerrit)

1 Ewoud 't Jong

2 Hans ten Klooster

3 Hans Reijersen van Buuren

4 Jan van den Brink

5 Huibert de Jong

6 Stefan Rozendaal

SGP
PUTTEN

UNIEK PUTTEN